

REPRESENTATIVT DEMOKRATI MED MULIGHET FOR KORRIGERING

CAND. POLIT. OPPGAVE I SAMFUNNSØKONOMI

36 STUDIEPOENG

AV NANSTEIN OLAUSSEN



The speaker's platform in the [Pnyx](#), the meeting ground of the assembly where all the great political struggles of Athens were fought during the "Golden Age". Here Athenian statesmen stood to speak, such as [Pericles](#) and [Aristides](#) in the 5th century BC and [Demosthenes](#) and [Aeschines](#) in the 4th — along with countless humbler citizens as well. In the background high on the [Acropolis](#) is the [Parthenon](#), the temple of [Athena](#), the city's protective goddess, looking down upon their deliberations

Kilde: Wikipedia.

UNIVERSITETET I TROMSØ

INSTITUTT FOR ØKONOMI

JUNI 2007



INNHOLDSFORTEGNELSE

Innledning	5
Representativt demokrati	5
Kompromiss og logrolling	7
Syklus	9
Agenda manipulering	10
Hvorfor så mye stabilitet?	11
Likevektspunkt av logrolling	14
Enkle alternativer til majoritetsregelen	16
Borda tellingen	19
Borda tellingen og majoritetstyranniet	22
Borda tellingen og strategisk manipulering	23
Godkjenningstvotering	25
Implikasjoner for valg reform	26
Direkte demokrati	27
Historie	28
Utbredelse i moderne tid	29
Elementære fakta	33
Teori	35
Informasjonskvalitet	36
Å bryte ned en samling av saker og kandidatvalg	37
Velgerkompetanse	38
For de mange eller for de få	39
Er direkte demokrati et gode eller et onde for samfunnet?	41
Oppsummering av argumenter for eller imot direkte demokrati	43
Representativt demokrati med mulighet for korrigering	44
Korrigering ved bruk av internett som medium	45
Velgerdeltakelse	49

Hvordan korrigerings vil bli gjennomført i praksis	51
Innføring av Borda tellingen	51
Implementering av demokratisk reform	51
Konklusjoner	52
Referanser	52
Avsluttende bemerkninger	58

Innledning

Denne tekst vil forsøke å vise at det kan være avvik mellom lovgivers utfall og hypotetiske utfall dersom samme saker hadde blitt besluttet gjennom direkte demokrati. Dette kan være forårsaket av, for det første, at det i utgangspunktet er avvik mellom representantenes og deres respektive velgeres meninger. Dernest medfører majoritetsregelen til en adferd hos representantene som ytterligere forvrenger dette avvik (gjennom logrolling og agendamaniplering).

Direkte demokrati har blitt innført for å unngå disse problemer. Men direkte demokrati oppfyller ikke de samuelsonske kriterier for Pareto optimalitet.

Representativt demokrati med mulighet for korrigerende er enda et forsøk på å løse de problemer dagens demokrati synes å ha. Den er ment å kunne korrigere eventuelle avvik i meninger mellom representantene og deres respektive velgere på en effektiv måte ved bruk av kommunikasjonsteknologi. Til slutt, siden korrigeringen er hemmelig og inneholder budsjettbetingelser, kan "bedre" voteringsprosedyrer tas i bruk, for eksempel Borda tellingen eller godkjenningstvoting.

Representativt demokrati

Definisjonen på demokrati er, ifølge norske ordbøker, en styreform der (storparten av) folket har den avgjørende makt, folkestyre. Ordet har avstamning fra det greske ordet *demos*, som betyr "folk", og *kratos* som betyr "kraft, makt". *Kratos* er et unødvendig brutalt ord. I ordene "monarchy" og "oligarchy", det andre elementet *arche* betyr styre, ledende eller å være først. Kanskje burde demokrati heller blitt kalt *demarchy*? Uansett, uttrykket demokrati ble helhjertet adoptert av atenske demokrater. Ordet er attestert i Herodotus, som skrev gresk prosa for å overleve, men det var ikke før 440 eller 430 BC¹.

Representativt demokrati betyr da et folkestyre hvor folket gir representanter mandat til å representere deres meninger når kollektive beslutninger tas.

Det finnes ulike syn på hvilken rolle og funksjon valg har i den demokratiske prosess². Et syn går ut på at demokratiske valg først og fremst har som funksjon å velge et folkestyre, (i Norge) et Storting, regjering, administrasjon og lederskap. Representasjon av folks

¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Athenian_democracy.

² I denne tekst er kilden hovedsakelig boka *Public Choice III*, av Dennis C. Mueller, Cambridge University Press (2003). For å lette arbeidet, blir kildehenvisningen til denne boken notert kun som sidetall. Andre kildehenvisninger blir notert som vanlig. Ss 264-265.

preferanser og meninger kommer i annen rekke. Ifølge dette synet vil en regjering styre så lenge det innehar tilliten fra parlamentet.

Et annet syn går ut på det motsatte, at valg først og fremst er et instrument for offentligheten til å signalisere preferanser og meninger til konkurrerende representanter og unksjonen som valg av et folkestyre, er av mindre betydning. Dette synet bygger på den antagelsen om at folkestyret søker å imøtegå preferansene til borgerne³.

Et to-parti eller to-kandidat konkurranse modell tilfører et teoretisk fundament for det første synet av et folkestyre. I en slik modell stemmer en borger på en kandidat, ikke så mye for at kandidaten meninger er så like velgerens, men fordi velgeren ønsker å gi makt til vedkommende den forestående periode.

Den ideelle form for det andre synet på folkestyre, er såkalt Ateniansk demokrati. Folkestyrets beslutninger skal reflektere preferansene til folket som i et direkte demokrati. Og grunnen til at man ikke har direkte demokrati, er kun at befolkningstallet er for stor. Det norske demokrati er bygget etter modell som er fundamentert på dette andre synet. For å reflektere befolkningens preferanser og meninger, er demokratiet bygget på et multi-parti system, hvor hvert parti på Stortinget er (tilnærmet) proporsjonalt representert etter oppslutning i forhold til den stemmeberettigede befolkning (riktignok er stemmene vektet etter geografi (fylke)). Geografisk vekting kan være udemokratisk, det vil si at Stortinget ikke fullt ut reflekterer befolkningens preferanser. Dette kan skje på tre måter. En stemme i et fylke med lav befolkningstallet (for eksempel Finnmark) vil veie mer enn en stemme i et fylke med høyere befolkningstallet (for eksempel Oslo). For det første vil et parti, som relativt sett står sterkere i et lavbefolket fylke enn det den gjør ellers i landet, bli overrepresentert i Stortinget. Dernest vil et lite parti hvis velgere er spredd tynt over det ganske land kanskje ikke bli representert på Stortinget, hvis det i tillegg har en oppslutning lavere enn sperregrensen. For det tredje vil et lite parti med velgere konsentrert innenfor et fylke (ufortjent) bli representert på Stortinget, selv om det har en oppslutning lavere enn sperregrensen.

Nederland og Israel har ingen slik vekting, men det kan skyldes at disse land er geografisk relativt små og befolkningen relativt homogen.

Representantenes tilbøyelighet til å forandre sine politiske standpunkt og ideologi kan variere mellom disse to demokratiske systemer. Downs hevdet at: "Partier formulerer politiske standpunkt for å vinne valg, heller enn å vinne valg for å formulere politiske standpunkt"⁴. Denne formuleringen kan nok stemme i et to-parti eller to-kandidat konkurrerende modell. Dersom man illustrerer politikken i en enkel-dimensjonal

³ Breton og Galeotti (1985), ss. 1-2.

⁴ Downs (1957), s. 28.

saksområde, så vil kandidatene konkurrere om å omfange den midterste velgers ideelle politiske standpunkt, og dermed ha stor tilbøyelighet til å forandre sin politiske ideologi⁵.

I et multi-parti system, derimot, vil representantene opptre annerledes. Man må se på det på to nivåer: valg av posisjon langs det politiske spektrum før et valg, og valget om å delta i en koalisjon for å danne en regjering etter valget.

Historien har vist at de enkelte partier i det norske multi-parti system har relativt stabile ideologiske standpunkt⁶. En mulig forklaring på det er at de enkelte partier ønsker å representere den ideologiske posisjon til sine tilhengere og dermed adoptere den midterste posisjon til sine tilhengere⁷. Men enkelte partier beveger sin ideologiske posisjon, kanskje ikke på kort sikt, men på lang sikt. Dersom et parti har et framtidig ønske om å danne regjering med andre partier, kan det være en idé å tilnærme seg de andre partienes standpunkter, og dette betyr som regel en bevegelse mot midten i det ideologiske spektrum. Men mitt inntrykk er at de politiske partier stort sett prøver å tiltrekke seg velgere, å få velgerne til å bevege seg, og ikke omvendt. Denne stabiliteten av ideologisk standpunkt hos politiske partier kan også forklares med at en bevegelse vil tvinge dem til å forhandle om dannelsen av en regjering fra en ideologisk posisjon som ligger lengre bort fra deres ideelle standpunkt⁸.

Hvis to eller flere partier ønsker å danne regjering, er det nødvendig for dem å falle ned på et felles standpunkt i ulike saker som skal implementeres⁹. Avvik fra et partis ideologiske standpunkt er ofte prisen for å oppnå innflytelse på realpolitikken. Slik sett kan man reformulere første del av Downs uttrykk til "partier forandrer sine politiske standpunkt for å delta i regjering".

Kompromiss og logrolling

Kompromiss og logrolling (det vil si kjøp og salg av stemmer i Stortinget) hører sammen. For at politiske partier skal stemme for en politikk som avviker fra deres ideelle standpunkt, skal de ha noe tilbake. Og forut for en regjeringsdannelse vil de potensielle regjeringspartier forhandle om en rekke saker. Dermed kan man kjøpslå seg fram til en felles regjeringsspolitikk. Dette kan medføre både positive og negative konsekvenser for samfunnet som helhet. For å forstå prosessen, kan man vurdere tabell 1¹⁰.

⁵ S. 278.

⁶ Budge, Robertson, and Hearl (1987).

⁷ S. 279.

⁸ Schofield, Martin, Quinn, and Whitford (1998). Se også Adams (1999, 2000).

⁹ S. 280.

¹⁰ S. 105.

Tabell 1. *Eksempel på stemmehandel*

Velgere	Saker	
	X	Y
A	-2	-2
B	5	-2
C	-2	5

Kilde: s. 105.

Hver kolonne gir nytteforandring til de tre velgerne, som korresponderer til en sak blir vedtatt. En forkastelse vil ikke medføre forandring. Hvis hver sak bestemmes separat ved majoritetsregel, vil begge saker forkastes. Velgerne B og C har mye å vinne hvis sakene X og Y blir vedtatt, og de kan oppnå det ved at B stemmer for Y mot at C stemmer for X. Begge saker blir nå vedtatt til B og Cs gjensidige nytte.

Eksistensen av nyttige kjøpslåing avhenger av ikke-uniform distribusjon av intensitet. Dersom man forandre de to 5-tallene med 2-tall, vil B og C ikke oppnå noe av denne handel. Handelen mellom B og C kan sies å ha økt velferden til de tre velgerne samlet, hvis tallene i Tabell 1 blir sett på som kardinale, interpersonlig sammenlignbare nytter. Dersom handel ikke finner sted, vil majoriteten tyrannisere over den relativt mer intensiv minoritet i hver sak. Gjennom stemmehandel vil disse minoritetene ytre intensiteten av deres preferanser, akkurat slik som handel med private goder gjør, og øke den totale velferd (for de tre velgerne samlet). Med handel vil det oppstå en netto gevinst på 2.

En klar betingelse for økning i velferd for disse tre velgerne samlet gjennom forandring i utfall som stemmehandel bringer, er at den kummulative potensiale nytteforandring for den tapende minoritetsmedlemmer er større enn den kummulative potensiale nytteforandring for den vinnende majoritetsmedlemmer i de saker som det gjelder. Dersom man forandrer 5-tallene til 3-tall eller -2-tallene til A til -4-tall, og de samme handlene vil bli gjort som før, siden mønsteret av handel avhenger bare av den relative intensiteter av preferanser til velgerne. Legg merke til at nå har den samlede nytte blitt negativ. Dermed kan man si at handel av stemmer kan resultere i både (netto) positiv og negativ samlet nytte i ulike saker.

Tullock har argumentert at majoritetsregel med handel kan føre til for mye offentlig forbruk¹¹. La A, B og C være tre bønder, og la X være en vei som bare bonde B kan bruke, og la Y være en vei som bare bonde C kan bruke. Hvis brutto gevinst for en bonde for veien er 7 og kostnaden er 6 (som alle tre bønder deler) har vi tallene i Tabell 2.

¹¹ Tullock (1959)

Tabell 2. *Handelsmuligheter*

Vinnende par	Tapende par	Handlende velgere	Nytte		
			A	B	C
X, Y	$\sim X, \sim Y$	B og C	-4	3	3
X, $\sim Y$	X, Y	A og B	-2	5	-2
$\sim X, \sim Y$	X, $\sim Y$	A og C	0	0	0

Kilde: s. 106.

La meg forklare tabell 2. Dersom bøndene B og C handler stemmer, så vil begge få hver sin vei. A må betale sin andel av begge veiene (-4) og B og C vil få hver sin gevinst på 3 (7-4). Hvis bøndene A og B handler stemmer, vil A og C måtte bare finansiere en vei (-2), og bonde B vil få en gevinst på 5, (7-2). Og til slutt, dersom bonde A og C handler stemmer, vil utfallet bli at ingen veier blir bygd og nytteforholdet for den enkelte bonde blir uforandret (dette utfallet beror på hvem av bonde B og C som først tilbyr handel med bonde A). Med disse kostnadene og gevinstene har den totale velferd økt med bruk av logrolling. Men et forslag som lover en brutto gevinst på 5 med en kostnad på 6, likt fordelt, blir vedtatt. Et slikt forslag reduserer samfunnets velferd fordi den totale gevinsten ved å bygge disse veiene er lavere enn den totale kostnaden. Igjen så oppstår dette problemet fordi majoritetsregelen kan involvere allokering og redistribusjon på samme tid. Disse to forslagene innebærer både bygging av veier med resultatet brutto gevinst på 5 og total kostnad på 6 og redistribusjon av velferd fra A til B og C, de sistnevnte er nok til flertall for at forslagene skal bli vedtatt.

Tabell 2 avslører et annet fenomen, nemlig cycling eller syklus.

Syklus

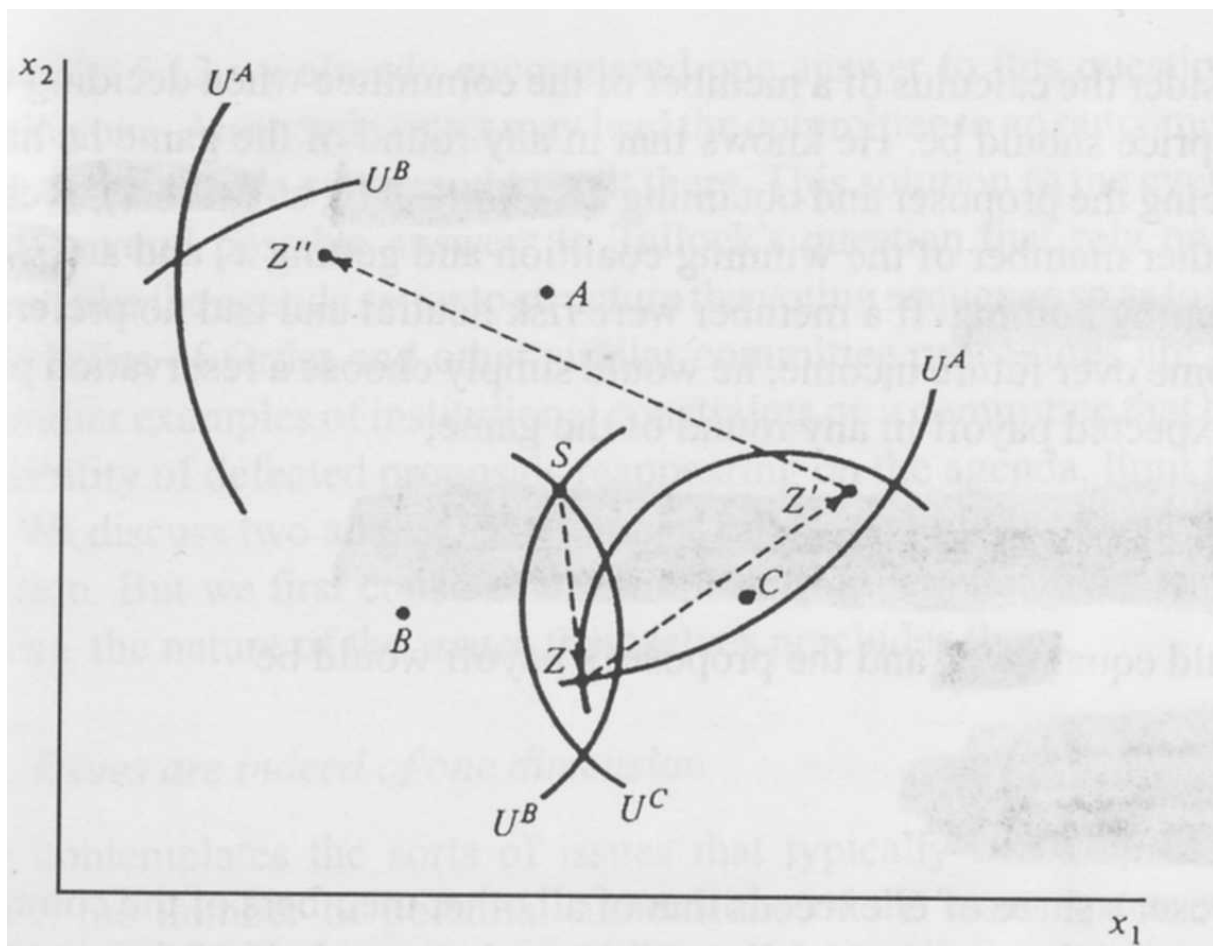
Det er fire mulige utfall av siste eksempel: (X, Y), ($\sim X, Y$), (X, $\sim Y$) og ($\sim X, \sim Y$). Komiteen må velge et av disse kombinasjonene. Vi har sett at en handel mellom bøndene B og C vil produsere utfallet (X, Y), og dette utfallet er for dem å foretrekke fremfor ($\sim X, \sim Y$). Men A kan bedre hennes posisjon ved å tilby B å stemme for X hvis B unnlater å stemme for Y. På den måten kan (X, Y) bli blokkert av (X, $\sim Y$). Det vil både A og B tjene på. Men da kan C tilby A å stemme for utfallet ($\sim X, \sim Y$). Og slik kan syklusen fortsette. Faktisk, den eneste betingelse

for å være sikker på at en potensiell stemmehandel situasjon ikke vil resultere i potensialet for syklus er når enstemmighetsregelen gjelder¹².

Agenda manipulering

Når individuelle preferanser er slik at de produserer potensialet for en syklus med ærlig stemming under majoritetsregelen, så kan et individ, som kan kontrollere agendaen av parvise voteringer, lede komiteen til hvilket som helst utfall i saksområdet som hun ønsker¹³. Teorien er utviklet i to trinn. Først har vi etablert at med en viteringssyklus så er det mulig å bevege komiteen fra et hvilket som helst startpunkt S en tilfeldig stor distanse d fra S. I figur 1, la A, B og C være de ideelle punktene for tre velgere og S startpunktet. Hvis hvert individ stemmer ærlig på hver sakspår, så kan komiteen bli ledet fra S til Z til Z' til Z'' i tre skritt. Jo lengre en beveger seg fra S, jo større blir velgernes likegyldighetssirkler og jo større blir

Figur 1. Agenda manipuleringsmuligheter. Kilde: s. 113.



¹² Bernholz (1973).

¹³ McKelvey (1976).

skrittene. Prosessen kan fortsette til man er hvilken som helst d man velger fra S . La r være den radius av en sirkel rundt S slik at (1) siktepunktet for agenda setteren er innenfor denne sirkel (for eksempel den ideelle punkt A) og (2) minst $n/2$ av ideelle punkter for komiteen (i dette tilfellet to) er innenfor sirkelen av radius r . Velg så d slik at $d > 3r$ og man er sikker på at en majoritet av komiteen foretrekker A over den siste Z^n oppnådd i syklusen, altså Z^nd distanse fra S . Det siste parvise valg som tilbys komiteen blir da Z^n versus A , og A vinner. Agenda setteren stopper da voteringen eller velger et nytt alternativ som vil tape overfor A . Slik kan et medlem av en komitè med makt til å sette agenda, fremmanipulere en seier av hennes mest foretrukne utfall¹⁴.

Et kjent tilfelle av agendamaniplering i norsk politikk er voteringen over et nasjonalt operabygg. Forslaget ble tilbytt Stortinget i to trinn. (1) Skal vi ha et nasjonalt operabygg?, og (2) hvor mye midler skal Stortinget bevilge? Et viktig moment i denne stemmeavgivningen var at dersom man stemte mot et operabygg, så kunne man ikke være med og bestemme størrelsen på bevilgningen. Fremskrittspartiets representanter ønsket ikke et nasjonalt operabygg, men de forsto at Stortinget ville stemme for et operabygg. Dermed måtte de stemme for noe som de i utgangspunktet var imot, for å kunne være med og bestemme størrelsen på bevilgningen. De stemte for den laveste bevilgningen.

Hvorfor så mye stabilitet?

Hvis syklus er et så stort problem innenfor public choice litteraturen, hvorfor er det da så mye stabilitet i ulike beslutningsorgan¹⁵?

Dette spørsmålet ble introdusert av Tullock¹⁶.

En agenda setter kan føre komiteen til et utfall som er spesielt gunstig for agenda setteren, og stoppe den der.

En annen måte å stoppe eller å unngå sykluser, er den såkalte Roberts ordensregel og andre institusjonelle hindringer. Roberts ordensregel går ut på å forhindre at forslag som allerede er forkastet ikke dukker opp igjen på et senere stadium i beslutningsprosessen. Med forkastet mener jeg forslag som har tapt for et annet forslag under votering. Men den enkleste forklaring er at sakens natur ofte selv utelukker sykluser.

I første øyekast kan saker som kommer opp i offentlige beslutningsorgan, ha nesten en ubegrenset antall potensielle dimensjoner. Bevilgninger til forsvaret innebærer vurderinger angående nasjonal sikkerhet, en avgift på utslipp av karbondioksid kan være en avveining mellom økonomisk vekst og miljøvern, å forby sigarett- røyking på offentlige steder er en

¹⁴ Ss. 112-113.

¹⁵ S. 115.

¹⁶ Tullock (1981).

avveining mellom befolkningens helse og individuell frihet. Selv om disse spørsmål reiser tilsynelatende ubegrenset mengde med vurderinger, så vil et individs syn på disse spørsmål være høyt korrelert. Når man først vet at en representant har stemt for en betydelig økning i bevilgninger til forsvaret og mot en avgift på karbondioksid utslipp, så kan man forutse at denne representanten vil stemme mot et forbud mot røyking på offentlige steder.

Dette betyr at antall dimensjoner i saksområdet er mye mindre enn først antatt. Det finnes noen få underliggende ideologiske dimensjoner som bestemmer hvordan en representant vil stemme i en hel rekke ulike saker. Og det er disse ideologiske dimensjoner som representerer grunnsynet til de ulike partier.

Under majoritetsregelen så må man ha minst 50% av stemmene for at et forslag skal bli vedtatt. Teorien om den midterste velger sier at den side som omfatter den midterste velgers stemme, i en en-dimensjonell saksområde, vinner. Teorien om den midterste velger forutsetter både en en-dimensjonal saksområde og en-toppet preferanser. Dersom saksområdet er, eller blir begrenset til, en dimensjon, er ikke antagelsen om en-toppet preferanse hos velgerne til stor bekymring. Men hva gjør man om det dukker opp et to-dimensjonalt saksområde?

Løsningen på dette problemet er at man kan stemme på en dimensjon av gangen¹⁷.

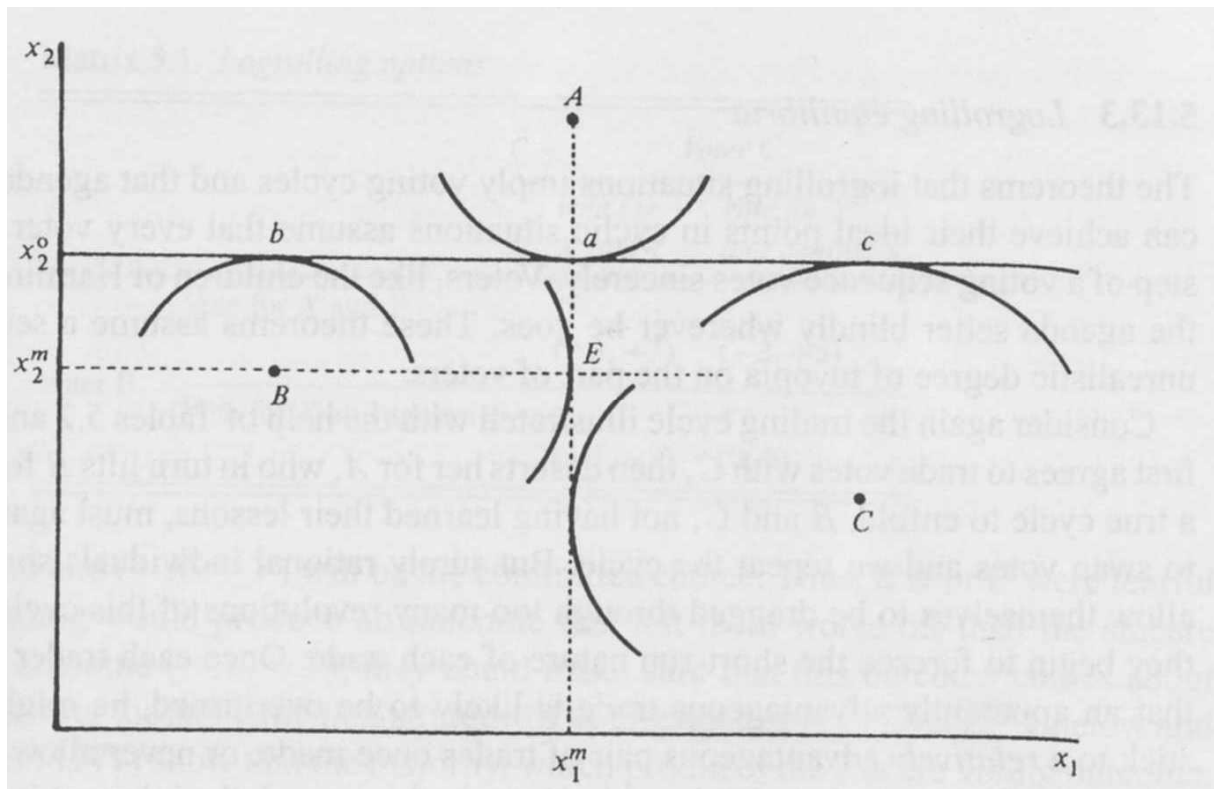
Se på figur 2 der x_1 og x_2 er to kollektive goder vektorer. Skattesatser for å finansiere de kollektive godene er antatt gitt, slik at A, B og C er igjen de ideelle punkter for tre velgere. Dersom hver velger står fritt til å foreslå et hvilket som helst punkt i denne positive ortanten, så kan en syklus oppstå. Men la komiterregelen være at man må votering må skje en dimensjon ad gangen.

Ta x_2^0 som gitt og la komiteen votere på mengden av x_1 , gitt x_2^0 . Med sirkulære (eller elipsoide) likegyldighetskonturer, har hver velger en-toppet preferanser langs horisontallinjen x_2^0 . B foretrekker b, A foretrekker a, og C foretrekker c. A er den midterste velger i x_1 dimensjonen og x_1^m er mengden valgt under majoritetsregelen. Nå setter vi fast x_1 ved x_1^m og la komiteen ta beslutning om mengden til x_2 . B er nå den midterste velger og x_2^m er mengden av x_2 valgt. Punkt E er et likevektspunkt under majoritetsregelen gitt begrensningen at x_1 og x_2 må velges en dimensjon av gangen¹⁸.

¹⁷ Ss. 116-117.

¹⁸ E er det midterste punktet i to retninger. For å være et ubegrenset likevektspunkt, må punktet være det midterste i alle retninger, noe den ikke er. Dersom komiteen får velge kombinasjoner av x_1 og x_2 langs en linje gjennom E i nordøstlig retning, så vil E ikke bli valgt.

Figur 2. Likevektspunkt utfall med sekvensiell votering.



Kilde: s. 117.

Når skattesatsene er gitt, så vil Pareto settet være triangelet A, B og C. E er innenfor triangelet og er Pareto optimal under begrensningen at skattesatsene er gitt. Men skattesatsene er en viktig variabel komiteen må ta en beslutning på. Hvis valget av en skattesats kan bli formulert som en en-dimensjonal saksområde, for eksempel graden av progressivitet av en inntektsskatt, så kan skatteprogressivitet bli besluttet separat, samtidig som man holder x_1 og x_2 konstant og et likevektspunkt vil bli valgt i dette tre-dimensjonale saksområde. Men dette likevektspunkt utfall er ikke nødvendigvis Pareto optimal¹⁹. For å finne den Pareto optimale mengde av x_1 og x_2 , må man velge en mengdekombinasjon av x_1 , x_2 og den individuelle skatteandelen slik at man maksimerer summen av nytten av komiteen. Sluttresultatet må tilfredsstille den Samuelsonske betingelse for den Pareto optimale allokering av et kollektivt gode. Å velge mengde av hvert kollektivt gode og skattesatser en dimensjon av gangen vil føre til ytterligere betingelser for maksimeringsproblemet. Det finnes ingen grunn til å mistenke at komiteens valg, under denne begrensning, vil sammenfalle med det den ubetingede løsning vil være, og generelt vil den ikke det. Prisen for et likevektspunkt under majoritetsregel kan være høy.

¹⁹ Slutsky (1977).

Likevektspunkt av logrolling

Teoriene som hevder at logrolling situasjoner oppstår på grunn av vateringsykluser og at agenda settere kan oppnå deres ideelle punkter i sykliske situasjoner, bygger på antagelsen om at hver velger i hvert trinn av vateringssekvensene stemmer ærlig.

Vurdèr igjen handelssyklusen illustrert ved hjelp av tabell 1 og 2. Først så blir B og C enige om å handle stemmer, så handler B med A, som igjen hopper av og handler med C²⁰. For at en ordentlig syklus skal oppstå, så må B og C, som ikke vet bedre, bytte stemmer igjen og syklusen repeteres. Men rasjonelle individer trenger ikke mange rundene før de skjønner realitetene av disse kortsiktige handler. Når hver deltaker i dette spillet innser at en tilsynelatende fordelaktig handel sannsynligvis blir nedstemt, vil han kanskje prøve å holde på en relativt fordelaktig handel som allerede er inngått, eller aldri å inngå en handel overhode.

Legg merke til de ustabile utfall-parene $(X, \sim Y)$ og $(\sim X, Y)$. Med hvert av disse utfallene vil enten B eller C få maksimum uttelling. Dersom koalisjonen A-B ble formet og produserte utfall $(X, \sim Y)$, så kan A true med å forlate B, siden både A og C vil tjene på å forme en ny koalisjon dem imellom. Men Bs eneste alternativ til A er en koalisjon med C, hvilket B taper på. Derfor vil B foretrekke å holde på koalisjonen A-B, men hvis A er rasjonell, så vil B være forhindret til å delta i denne koalisjon. Så går man videre og ser på B-C koalisjonen for å produsere utfall (X, Y) . Både B og C vil tjene på å inngå koalisjon med A for å produsere utfallet $(X, \sim Y)$ eller $(\sim X, Y)$. Siden begge står overfor samme trusler og mottrusler, så kan de hver for seg bestemme seg for å bli i B-C koalisjonen. Slike vurderinger fører oss til å forutse en B-C koalisjon med utfallet (X, Y) , selv om en kjerne ikke eksisterer.

I spillet illustrert i tabell 1 og 2, kunne enten B eller C sørge for utfallet $(\sim X, \sim Y)$, som oppstår når hver velger ærlig ytrer deres sanne preferanser ved å votere mot begge utfall. Hvis B, for eksempel, voterer mot X og Y, så kan A oppnå sitt mest foretrukne utfall $(\sim X, \sim Y)$ ved å votere ærlig. C kan ikke tilby henne et bedre forslag og $(\sim X, \sim Y)$ vil være komiteens valg. Dermed, hvis B eller C var bekymret for at handel ville produsere et utfall de tapte mer på enn den ærlige vateringsutfall $(\sim X, \sim Y)$, så kunne de forsikret seg om at dette utfallet ble gjeldende ved å følge den sofistikerte strategi med vatering mot begge utfall²¹. Dermed er det grunn til å tro at enten (X, Y) eller $(\sim X, \sim Y)$ vil være komiteens utfall i eksempelet fra tabell 1 og 2. Selv om enten B eller C kan lande på $(\sim X, \sim Y)$ ved sofistikert vatering, så vil fristelsen til å inngå koalisjon dem imellom og dermed produsere utfallet (X, Y) , være stor.

²⁰ Ss. 118-119.

²¹ Skillet mellom ærlig og sofistikert vatering ble introdusert av Farquharson (1969). I en sekvens av parvise vateringer vil et individ stemme ærlig hvis hun stemmer for det elementet av saksparet som hun foretrekker i hvert trinn av sekvensen. Et individ stemmer sofistikert i hvert trinn dersom hun bestemmer seg for hva som er den optimale strategi ved å bedømme alle framtidige trinn i sekvensen, og forutser den framtidige adferden til de andre spillerne. Sofistikert vatering forutsetter også at individet kan resonnerer seg bakover i tid og dermed være i stand til å eliminere alle svake, dominerte strategier fra vurdering.

Det som muligens forhindrer dem i å inngå slik koalisjon, er frykten for, med en gang B-C koalisjonen blir virkelighet, at handelspartneren ikke holder sin del av avtalen (eller til og med inngår koalisjon med A). Denne muligheten er spesielt sannsynlig når sakene X og Y besluttes sekvensielt.

Matrise 1. Logrolling alternativer

		Velger C	
		Stemme for X og Y	Stemme for Y og mot X
Velger B	Stemme for X og Y	1 (+3, +3)	2 (-2, 5)
	Stemme for X og mot Y	3 (+5, -2)	4 (0, 0)

Kilde: s. 119.

Dette er egentlig et eksempel på prisoners dilemma²². Matrise 1 illustrerer de strategiske alternativ for velgerne B og C når sakene X og Y skal besluttes, som før. Begge velgere vil tjene på handel (kvadrat 1) i forhold til ikke-handel (kvadrat 4), men incentivet til ikke å være lojal er til stede. Hvis sak X er besluttet før sak Y og velger C holder sin del av avtalen med å votere for X, så vil utfallet i kolonne 2 være uoppnåelig. Bonde B må velge mellom kvadrat 1 og 3, og hennes valg er opplagt hvis bonde C ikke har mulighet for å hevne seg. En kooperativ løsning vil bare oppstå dersom hver spiller tror at hennes valg om den kooperative strategi vil utløse et korresponderende strategivalg av den andre spilleren. Hvis strategialternativene blir spilt i sekvens og spillet spilles bare en gang, så har den første spilleren ingen mulighet til å påvirke den andre spillerens beslutning, på det tidspunkt den tas. Dermed vil en ikke forvente at stemmehandel vil skje med saker som besluttes sekvensielt mellom koalisjoner som inngås bare en gang. En stabil kooperativ stemmehandel spill kan bare forventes å oppstå når alle sakene besluttes samtidig.

²² Bernholz (1977).

Enkle alternativer til majoritetsregelen

Som tidligere nevnt, så kan majoritetsregelen, dersom voteringsykluser oppstår, medføre logrolling og muligheten for at smarte agendasettere kan manipulere agendaen slik at hun oppnår sitt mest foretrukne alternativ. Dette medfører at man kan se etter andre voteringsregler og kanskje sammenligne disse voteringsregler etter noen objektive kriterier.

Disse voteringsprosedyrer er vanligvis ikke ment brukt for å avsløre preferanser for en kollektivt gode sak, men for valg av kandidater i et representativt demokrati²³. Men disse prosedyrene kan også brukes til valg mellom hvilket som helst sett av gjensidig ekskluderende alternativer, for eksempel punkter langs Paretomulighetsfronten. Vi kan definere de ulike voteringsreglene slik:

- **Majoritetsregelen** – velg den kandidaten som er rangert først av mer enn halvparten av velgerne.
- **Majoritetsregelen, to valgog ganger** – hvis en av m kandidater rangeres først av mer enn halvparten av velgerne i første valgog gang, så vinner denne kandidaten. Hvis ikke, vil andre valgog gang bli holdt mellom de to kandidatene som mottok flest stemmer under første valgog gang (men under 50 %). Kandidaten som får flest stemmer i andre valgog gang vinner.
- **Pluralitetsregelen** – velg den kandidaten som er rangert først av flest velgere (trenger ikke være over 50 %).
- **Condorcet kriteriet** – velg den kandidat som vinner over alle andre kandidater i parvise valg ved bruk av majoritetsregelen.
- **Hare systemet** – hver velger indikerer den kandidat han rangerer høyest av m kandidater. Fjern fra lista av kandidater den kandidaten som mottok færrest førsteplasser. Repetèr prosedyren helt til bare èn kandidat gjenstår. Erklær denne kandidaten som vinner.
- **Coombs systemet** – hver velger indikerer den kandidat som han rangerer lavest av m kandidater. Fjern fra lista av kandidater den kandidaten som ble rangert lavest av flest velgere. Repetèr prosedyren helt til bare èn kandidat gjenstår. Erklær denne kandidaten som vinner.
- **Godkjenningsvotering** – hver velger stemmer for de k kandidater ($1 \leq k \leq m$) han rangerer høyest av de m kandidater, hvor k kan variere fra velger til velger. Kandidaten med flest stemmer vinner.
- **Borda tellingen** – gi hver av de m kandidatene en poengsum fra 1 til m basert på kandidatens rangering i velgerens preferanserekkefølge; det vil si den kandidat som rangeres først får m poeng, den kandidat som rangeres som nummer to får $m-1$ poeng, ..., den laveste rangerte kandidaten får 1 poeng. Den kandidat med flest stemmer er erklært vinner.

²³ Ss. 147-157.

Man kunne lett tilføyd flere voteringsprosedyrer til listen, men disse har mest intuitiv appell. Hvordan kan man bestemme hvilke prosedyrer er best?

Det finnes flere kriterier for å definere hvilket er "best". Først så kan vi definere de aksiomatiske ekvivalenter for hver prosedyre, og sammenligne dem på basis av deres aksiomatiske egenskaper. Men disse aksiomene er ofte abstrakte, og derfor vil det være noe vanskelig å utrope prosedyre A bedre enn B bare ved å se på de aksiomatiske egenskaper. Men vi kan utrope en egenskap viktigere enn andre, og sammenligne prosedyrene på basis av deres evne til å realisere denne egenskap.

Det første aksiom man forventer av en prosedyre er at den er *bestemmende*, det vil si at den må kunne velge en vinner²⁴. Majoritetsregelen tilfredsstiller dette kriteriet bare når det finnes to kandidater. Alle prosedyrer velger samme vinner når $m=2$. Når $m>2$, både majoritetsregelen og Condorcet kriteriet kan havne i den situasjon å ikke være i stand til å erklære en vinner. Hver av de andre prosedyrene vil alltid kunne velge en vinner, selv om det ikke finnes en Condorcet vinner. Men det er ikke alltid de velger en Condorcet vinner når en slik finnes.

En måte å evaluere de ulike prosedyrer, er å kalkulere prosentvis hvor ofte en prosedyre velger en condorcet vinner når en slik eksisterer, også kalt Condorcet effektivitet. Tabell 3 rapporterer resultatene fra simuleringer fra en valgkrets med 25 velgere med tilfeldig allokerte nyttefunksjoner og ulike antall kandidater²⁵.

Tabell 3. *Condorcet effektivitet for et tilfeldig samfunn (25 velgere).*

Voteringsprosedyre	Antall kandidater				
	3	4	5	7	10
Majoritetsregelen, to valgomganger	96.2	90.1	83.6	73.5	61.3
Pluralitetsregelen	79.1	69.4	62.1	52.0	42.6
Hare	96.2	92.7	89.1	84.8	77.9
Coombs	96.3	93.4	90.2	86.1	81.1
Godkjenningsvotering	76.0	69.8	67.1	63.7	61.3
Borda tellingen	90.8	87.3	86.2	85.3	84.3
Sosial nytte-maksimerer	84.6	80.2	77.9	77.2	77.8

Kilde: s. 150.

²⁴ May (1952).

²⁵ Merrill (1984, 1985)

Det er usannsynlig å anta at en valgkrets vil gå til valgurnene ni ganger, som er nødvendig under Hare og Coombs systemene med 10 kandidater. Hvis disse prosedyrene ville blitt brukt, kunne man, for å være praktisk, bare skrevet ned velgernes fullstendige rangering av kandidatene og bruke en datamaskin til å bestemme vinneren. På den måten er Hare, Coombs og Borda prosedyrene identiske; de er bare forskjellige i måten de behandler denne informasjonen. Siden de er avhengig av samme informasjonssett, så er det vel kanskje ikke så rart at disse prosedyrer har omtrent samme resultat.

Av disse seks prosedyrene blir to valgongangs majoritetsregel og pluralitetsregel mest brukt i dag. Tabell 3 viser at vi kan forlate disse to prosedyrer til fordel for Hare, Coombs og Borda, spesielt hvis antall kandidater overstiger 5. Men mye mer informasjon er krevd av velgerne ved valg. I så henseende er godkjenningsvotering en enkel prosedyre med relativt bra resultat, og sammenlignet med simpel og to valgongangs majoritetsregel trenger velgerne å møte opp til valgurnene bare én gang²⁶.

En alternativ normativ kriterie er at det skulle maksimere en nytte velferdsfunksjon av for eksempel formen

$$W = \sum_i U_i, \quad (1)$$

hvor U_i s er kardinal interpersonelle sammenlignbare nytteindekser for hver velger i definert over sakssettet. Den nederste raden i tabell 3 viser at den kandidaten som blir valgt ved å maksimere (1), er Condorcet vinneren omtrent 80 % av gangen. Så hvordan vil disse seks prosedyrer opptre i forhold til denne kandidaten som blir valgt gjennom nyttemaksimering?

Tabell 4 presenterer videre simulerte resultater for en valgkrets på 25 velgere. Legg først merke til at Condorcet vinneren klarer seg veldig bra i forhold til nytte-maksimum W kriteriet. Det gjør Borda tellingen også. Den får høyere aggregert nyttenivå for hvilket som helst antall kandidater større enn to enn Condorcet vinneren ville, hvis Condorcet vinneren alltid ville bli funnet, eller større enn hver av de andre prosedyrene ville. Selv om Borda tellingen ikke bringer full kardinal nytteinformasjon, som er nødvendig for å oppnå 100 % effektivitet for å maksimere W , så klarer den det nesten. I tillegg gjør godkjenningsvotering det veldig bra i forhold til de mer informasjonskrevende Coombs og Hare systemene. Vi skal se nærmere på Bordas og godkjenningsvoteringens aksiomatiske egenskaper.

²⁶ Fishburn og Brams (1981).

Tabell 4. *Nytte effektivitet for et tilfeldig samfunn (25 velgere).*

Voteringsprosedyre	Antall kandidater				
	3	4	5	7	10
Majoritetsregelen, to valgomganger	89.5	83.8	80.5	75.6	67.6
Pluralitetsregelen	83.0	75.0	69.2	62.8	53.3
Hare	89.5	84.7	82.4	80.5	74.9
Coombs	89.7	86.7	85.1	83.1	82.4
Godkjenningsvotering	95.4	91.1	89.1	87.8	87.0
Borda tellingen	94.8	94.1	94.4	95.4	95.9
Condorcet	93.1	91.9	92.0	93.1	94.3

Kilde: s. 151.

Borda tellingen

Aksiomatiske egenskaper

Vurdert etter simuleringene i forrige avsnitt, virker Borda tellingen å være en potensiell attraktiv voteringsprosedyre. Hva er dens andre normative egenskaper?

Den første aksiom May introduserte var bestemmende – prosedyren må være i stand til å velge en vinner fra et binært par. Vi kan gjøre dette mer formelt ved å si at vi vil at voteringsprosedyren skal definere et sett av beste elementer, som vi skal definere som et valg sett²⁷.

Definisjon av valg sett: *Et element x i S er et beste element av S med hensyn til den binære relasjon R hvis og bare hvis for enhver y i S , xRy . Settet av beste elementer i S kalles dens valg sett $C(S, R)$.*

²⁷ Sen (1970), s. 10.

Altså, vi ønsker å ha en voteringsregel som definerer et valg sett. Young beviste at Borda tellingen var den eneste voteringsregel som definerer et valg sett og tilfredsstillende fire egenskaper av *nøytralitet, kansellasjon, trofasthet og kontinuitet*²⁸.

Nøytralitetsegenskapen er en form for upartiskhet i forhold til kandidater eller saker. Navnene til kandidatene og sakenes natur har ingen betydning.

Kansellasjonsegenskapen er en form for upartiskhet i forhold til velgere. Enhver velger *is* uttalelse "x er foretrukket før y" er balansert eller kansellert av enhver velger *js* uttalelse y er foretrukket før x"²⁹. Hva som bestemmer den sosiale rangering av x og y er antallet velgere som foretrekker x foran y versus antallet som foretrekker y foran x. Identiteten til velgerne har ingen betydning.

Trofasthetsegenskapen er den totalt harmløse betingelsen at voteringsprosedyren, brukt i et samfunn med kun et individ, velger som et best element denne velgers foretrukne element, det vil si, er trofast overfor denne velgers preferanser. Den mer pussige egenskapen er kontinuitet.

Kontinuitet: la N_1 og N_2 være to grupper av velgere som skal velge et alternativ fra settet S. La C_1 og C_2 være de respektive sett av alternativer som de to gruppene velger ved å benytte seg av voteringsprosedyre B. Da, hvis C_1 og C_2 har noen elementer til felles (det vil si $C_1 \cap C_2$ er ikke tom), da vil det vinnende sak under prosedyre B, når disse to undergruppene er brakt sammen ($N_T = N_1 \cup N_2$) er berammet i dette felles sett av elementer ($C_T = C_1 \cap C_2$).

Denne kontinuitetsegenskapen har innlysende intuitiv appell. Hvis to grupper av velgere blir enige om et alternativ når de velger separat fra et sett av alternativer, så skulle de bli enige på det samme alternativet når de er samlet.

Majoritetsregelen tilfredsstillende også kontinuitetsegenskapen når saksområdet og velger preferansene er slik at den sikrer at en Condorcet vinner alltid eksisterer³⁰. La oss si, for eksempel, at alle saker var enkelt-dimensjonale og alle velger preferanser var entoppet. La m_1 være den midterste velgers utfall for en komite med størrelse N_1 , hvor N_1 er oddetall. La så intervallet $m_2 - \dot{m}_2$ være valgsettet under majoritetsregelen for en annen komite med størrelse N_2 , hvor N_2 er partall. Hvis m_1 faller innenfor intervallet $m_2 - \dot{m}_2$, da vil m_1 være majoritetsregel vinneren hvis disse to komiteene slås sammen, siden en velger fra N_1 har

m_1 som sitt mest foretrukne punkt, og $\left[\frac{(N_1 - 1)/2 + N_2/2}{2} \right]$ velgere har preferansetoppene sine til venstre for m_1 og det samme antall har toppene til høyre for m_1 . I denne situasjonen så tilfredsstillende majoritetsregelen kontinuitetsregelen.

²⁸ Young (1974).

²⁹ Young (1974), s. 45.

³⁰ Young (1974), s. 44.

Men vi kan ikke alltid være sikre at betingelsene som garanterer en Condorcet vinner er tilfredsstilt. Når de ikke er det, så kan en syklus oppstå av formen $xRyRzRx$. Hvis vi i slike situasjoner definerer valgsettet å være (x, y, z) , så vil majoritetsregelen ikke tilfredsstille kontinuitetsegenskapen, slik som vist fra Plott³¹.

La N_1 og N_2 være grupper av velgere med preferanse rekkefølge som vist i tabell 5.

Tabell 5.

N_1			N_2			
V_1	V_2	V_3	V_4	V_5	V_6	V_7
z	x	y	z	z	x	x
x	y	z	x	x	y	z
y	z	x	y	y	z	y

Kilde: s. 153.

For N_1 vil en syklus eksistere over x, y og z og vi definerer valgsettet som (x, y, z) . For N_2 så vil det mellom x og z bli uavgjort og begge vil slå y slik at valgsettet vil da bli (x, z) . Dersom man krysser disse to valgsettene, vil man få (x, z) og kontinuitetskriteriet krever at mellom x og z vil det bli uavgjort under majoritetsregelen når N_1 og N_2 slås sammen. Men det vil ikke bli uavgjort. Komiteen $N_1 + N_2$ vil velge z som den unike vinner ved bruk av majoritetsregelen. Altså er kontinuitetskriteriet brutt.

En alternativ måte å se på problemet er å legge merke til at de versjoner av majoritetsregelen som faktisk tilfredsstiller kontinuitetskriteriet, sånn som Condorcet prinsippet gjør, definerer ikke alltid et ikke-tom valgsett. Dersom vi ønsker en voteringsregel som er i stand til å velge en vinner når antall elementer (kandidater) øker fra to til tre til flere, og samtidig har egenskapene nøytralitet, kansellering, trofasthet og kontinuitet, så kreves mer informasjon enn simpel majoritetsregel kan levere. Youngs teori demonstrerer at den informasjon som kreves er en komplett preferanse rekkefølge fra hver velger over hele sakssettet (alle kandidater).

Nitzan og Rubinstein³² har byttet ut Youngs trofasthetegenskap med en monotonisitetsbetingelse og beviste en ekvivalens mellom disse fire aksiomer og Borda

³¹ Plott (1976), ss. 562-3.

³² Nitzan og Rubinstein (1981)

tellingen, hvor Borda tellingen nå frembringer en komplett rangering av alle alternativer. Monotonisitetsbetingelsen kan fremstilles på følgende måte:

Monotonisitet: La x og y være to vidt forskjellige alternativer, og U og U' være to sett av profiler av velger preferanser. La oss si at voteringsregelen rangerer x minst like godt som y , (xRy) under begge profil settene U og U' . La z være et tredje alternativ slik at for velger i , z er foretrukket foran x ($zP_i x$) i U , men $xP_i z$ i U' . Da må voteringsregelen definere x som strengt foretrukket foran y (xPy) i U' .

Denne monotonisitetsbetingelsen krever at et alternativs relasjoner relativt til et annet alternativ bli styrket hvis dens status forbedres mot et tredje alternativ.

Borda tellingen og majoritetstyranniet

En majoritetstyranni kan defineres slik at en majoritetskoalisjon får sitt førstevalg over et alternativ som er rangert relativt høyt av alle velgere. Denne form for tyranni kan generaliseres.

Se på settet av velgerpreferanser i tabell 6.

Tabell 6.

	V_1	V_2	V_3	V_4	V_5
X	X	X	X	Z	Z
Y	Y	Y	Y	X	X
Z	Z	Z	Z	W	W
W	W	W	W	Y	Y

Kilde: s. 149.

En koalisjon av de tre første velgerne kan presse sine preferanser på hele samfunnet av fem velgere under den simple majoritetsregel uansett hvordan alternativene er presentert velgerne. Hvis velgerne må velge mellom alle fire alternativer, vil koalisjonen velge sitt førstevalg, alternativ X. Hvis valgsettet begrenses til alternativene Y, Z og W, så vil koalisjonen velge alternativ Y. Uansett hvilke kombinasjoner av alternativer som blir presentert velgerne, så vil koalisjonen av de tre første velgerne alltid få sitt mest foretrukne utfall. X ville også vinne under Borda tellingen dersom det alternativet var medregnet i

valgsettet, men hvis, av ukjent grunn, X ikke var et realistisk alternativ, og velgerne måtte velge mellom Y, Z og W, Z ville vinne under Borda tellingen. Ved å ha tilgjengelig mer informasjon om velgers preferanser, så kan Borda tellingen bryte en majoritetskoalisjons makt til å presse sin vilje på samfunnet over alle mulige valgsett. Baharad og Nitzan³³ beviser at rangeringsregler, som tar hensyn til velgernes preferanser over hele valgsettet (alle alternativer), er Borda tellingen pluralitetsregelen og simpel majoritetsregelen overlegen, når det gjelder å unngå dette majoritetstyraniet (eller flertallsdiktatur).

Borda tellingen og strategisk manipulering

Selv om Borda tellingen har aksiomatiske egenskaper som ser ut til å være minst like gode som majoritetsregelen, samt at den gjør det bra med tanke på den utilitariske velferdsfunksjon og med å unngå flertallsdiktatur, så er dens akilleshæl en svakhet med hensyn til strategisk adferd³⁴.

Ta en titt på tabell 7.

Tabell 7.

	V_1	V_2	V_3	V_4	V_5
X	X	X	X	Y	Y
Y	Y	Y	Y	Z	Z
Z	Z	Z	Z	X	X

Kilde: s. 149.

Alternativ Y vinner ved å bruke Borda tellingen når alle velgerne stemmer ærlig. Men hvis de tre første velgerne oppgir deres rangering av alternativer som $X \succ P_1 \succ Z \succ P_1 \succ Y$, slik som i tabell 8, så vil Borda tellingen velge X som det vinnende alternativ. Dermed eksisterer det et incentiv for velgerne 1 til 3 å oppgi uriktig rangering på deres preferanser, *hvis de vet rangeringen til de andre velgernes preferanser og forventer at de andre velgerne stemmer ærlig*.

Med tre eller flere alternativ, vil alle voteringsprosedyrer kunne bli manipulert ved at en eller flere velgere oppgir uriktig preferanser, slik at det relevante spørsmål er hvilke av

³³ Baharad og Nitzan (2001)

³⁴ Pattanaik (1974); M. Sen (1984).

voteringsprosedyrene er mer tilbøyelige til å bli manipulert i forhold til de andre voteringsprosedyrer³⁵. Saari³⁶ har forsøkt å svare dette spørsmål med å analysere alle mulige preferanse rekkefølger i komiteer med tre eller flere medlemmer, og med tre eller flere alternativer. Saari konstruerte et mål for *mikromanipulabilitet*, som er den prosentandel av situasjoner hvor en person eller en liten koalisjon kunne dra nytte av å oppgi uriktige preferanser under en gitt voteringsprosedyre.

Tabell 8.

V_1	V_2	V_3	V_4	V_5
X	X	X	Y	Y
Z	Z	Z	Z	Z
Y	Y	Y	X	X

Kilde: s. 149.

Han fant at mellom de mest populære valg av voteringsprosedyrer, som vi har behandlet her, så kommer Borda telling best ut, enten ved å minimisere eller nær minimisere sannsynligheten for vellykket manipulering.

Hvis en gruppe av velgere kan ha en strategisk adferd, så kan andre. Hvis velgerne 4 og 5 i tabell 7 mistenker at de andre velgerne vil forsøke å manipulere Xs seier, så kan de forsøke å unngå at *deres* dårligste alternativ, X, vinner ved å oppgi uriktig preferanser, ved å rangere $Z \succ Y \succ X$, som i tabell 9.

Tabell 9.

V_1	V_2	V_3	V_4	V_5
X	X	X	Z	Z
Z	Z	Z	Y	Y
Y	Y	Y	X	X

Kilde: s. 149.

³⁵ De vensentligste teorier med hensyn til potensialet for strategisk manipulering av alle voteringsprosedyrer ble først bevist av Gibbard (1973) og Satterthwaite (1975).

³⁶ Saari (1990).

Når begge grupper av velgere nå oppgir uriktige preferanse rangering, vil Z vinne under Borda tellingen. Dermed kan man si at velgere 1 til 3 tar en sjanse når de rangerer Z over Y for å oppnå Xs seier.

Borda tellingen tilfredsstillende en ikke-negativ eller monotonisitetsbetingelse³⁷. Dersom man løfter Y over Z i en velgers oppgitte preferanser, så vil dette enten løfte Y eller Ys posisjon forblir uendret i den samlede rangeringen, samtidig som det vil ha motsatt effekt på Z. En risiko sky velger, usikker på de relative vinneransjanser til X, Y og Z, enten på grunn av at velgeren ikke bryr seg om de andre velgernes preferanser eller usikkerhet med hensyn til deres tilbøyelighet til strategisk adferd, vil maksimere hennes forventede nytte under Borda tellingen ved å ærlig oppgi hennes sanne rangering av de tre alternativer.

Når antall velgere blir stort, vil sannsynligheten for at en velger vet de andres preferanser, bli liten, og dermed også muligheten for en vellykket manipulering av utfallet. Selvsagt, når antall velgere blir stort, vil sannsynligheten for at ens stemme vil være avgjørende også reduseres. Sannsynligheten for en vellykket strategisk manipulering av utfallet, under Borda tellingen, vil reduseres ettersom antall velgere økes³⁸.

Godkjenningsvotering

Når antall alternativer blir stort, har Borda tellingen den (mulige) ulempen av å bli kompleks. Velgeren må rangere hele listen av alternativer, noe som kan frata velgeren lyst til å velge.

Godkjenningsvotering, på den annen side, spør velgerne kun om å separere de alternativer man godkjenner, fra de alternativer de ikke godkjenner. Dersom kandidatene eller alternativene har jevne mellomrom seg imellom med tanke på forventet nytte gevinst, så vil denne linje separere settet av kandidater (alternativer) sånn omtrent i to like store grupper³⁹. Velgerne trenger ikke å bry seg om hvordan disse to kandidat- settene blir hopet opp mot hverandre, mellom de kandidater som blir godkjent og de som ikke blir godkjent.

Når antall kandidater er liten, eller velgerne er likegyldige overfor ulike par av kandidater, så har godkjenningsvotering den fordel, i forhold til andre voteringsprosedyrer, at den oppfordrer ikke til strategisk adferd. Brams og Fishburn⁴⁰ har bevist at når velgerpreferansene er motsettende, i den betydning at det er mulig for hver velger i å dele settet

³⁷ J.H. Smith (1973).

³⁸ Dersom man holder antall alternativer eller kandidater fast. Derimot så vil potensialet for manipulering øke ettersom antall alternativer øker.

³⁹ Merrill (1981).

⁴⁰ Brams og Fishburn (1978).

av alle kandidater S i to undergrupper, S_{i1} og S_{i2} , slik at i er likegyldig overfor alle kandidater i S_{i1} , og likegyldig overfor alle kandidater i S_{i2} , så vil det være, under godkjenningstvoting, en enkel udominerende strategi – stem for alle kandidater i undergruppe S_{i1} som er rangert høyere enn de i den andre undergruppen. Godkjenningstvoting er den eneste voteringsprosedyre som har en unik, udominerende strategi for alle mulige motsettede preferanse forhold.

Når velgerpreferansene er slik at de kan deles inn i tre likegyldighetsgrupper, S_{i1} , S_{i2} og S_{i3} , så vil de udominerte strategier under godkjenningstvoting å stemme ærlig på enten (1) alle kandidater i den mest foretrukne gruppe, eller (2) alle kandidater i de to mest foretrukne grupper. Godkjenningstvoting er den eneste voteringsprosedyre som er ærlig på denne måten, for enhver mulig preferanse forhold med tre likegyldighetsgrupper.

Dersom velgerpreferansene er slik at de kan deles inn i multi-likegyldighetsgrupper, det vil si fire eller flere slike likegyldighetsgrupper, så vil ingen voteringsprosedyre være ærlig eller strategi-sikker for alle mulige preferanse forhold med multi-likegyldighetsgrupper.

Siden alle voteringsprosedyrer diskutert så langt er identisk til majoritetsregelen når det eksisterer bare to kandidater (alternativ), så er viktigheten av resultatene for motsettede kandidater avhengig på mulighetene for å anta velger likegyldighet mellom ulike par av kandidater i et multikandidatsvalg. På dette punkt er meningene delte⁴¹.

Godkjenningstvoting viste seg å være mer motakelig for mikromanipulering enn Borda tellingen i Saaris⁴² sammenligning. Utover enhver fordel godkjenningstvoting har med hensyn til ikke å oppfordre til strategisk adferd, fortjener godkjenningstvoting seriøs oppmerksomhet som et substitutt for pluralitetsregelen, majoritetsregelen og majoritetsregelen med to valgoganger for dens superbe forestilling, sammenlignet i forhold til Condorcet eller nytte effektivitetskriterier, og på grunn av den er enklere enn Hare, Coombs, Borda, og til en viss grad majoritetsregelen med eller uten to valgoganger.

Implikasjoner for valg reform

Delstaters president nominasjonsvalg og valg av representanter til "the House" og Senatet i USA er basert på pluralitetsregelen. Dette til tross for at denne voteringsprosedyre scorer lavest i forhold til Condorcet og nytte effektivitetskriterier. Denne observasjonen har ført til anbefalinger av å introdusere en alternativ regel, spesielt i de innledende presidentvalg hvor antall kandidater kan være stort⁴³.

⁴¹ Niemi (1984).

⁴² Saari (1990).

⁴³ Kellett og Mott (1977).

Den mulige signifikans av en slik reform kommer til uttrykk i Joslyns⁴⁴ studie av Demokratenes innledende presidentvalg i 1972. Joslyn argumenterte med at pluralitetsregelen favoriserte ekstremistkandidaten George McGovern, som var førstevalget av et flertall av velgere i mange stater, men som var rangert relativt lavt av mange andre velgere, mot "middle of the road" Edmund Muskie, som ble rangert relativt høyt av et stort antall velgere. Joslyns mest overraskende resultat i hans rekalkuleringer av siste delegatopptellinger under ulike voteringsprosedyrer er presentert i tabell 10. Det interessante poenget av denne tabell er den dramatiske økning av Muskies delegatstyrke under enhver voteringsprosedyre utenom pluralitetsregelen⁴⁵.

Tabell 10. *Oppsummerte delegatstemmer under ulike voteringsprosedyrer*

Kandidat	Pluralitets-		Condorcet	Borda	Justert*
	regelen	Doble valg	valg	telling	Borda telling
McGovern	1 307	766	766	766	584
Muskie	271	788	869	869	869

*Justert Borda telling er modifisert for å tillate uavgjort⁴⁶.

Kilde: Joslyn (1976), tabell 5, s. 12.

Man kunne argumentert at Muskie *skulle* ha blitt det Demokratiske partis nominerte i 1972 og av den grunn ville en annen voteringsprosedyre vært å foretrekke fremfor pluralitetsregelen. Muskie ville ha hatt en bedre sjanse å vinne over Nixon enn McGovern, og McGovern supportere ville nok sikkert ha foretrukket en Muskie seier i forhold til en McGovern tap i den siste "runoff" mot Nixon. Og, i etterpåklokskapens lys, kan man si at "nasjonen" (USA) ville klart seg bedre med en Muskie seier over Nixon. Spilletts regler har betydning.

Direkte demokrati

Direkte demokrati, eller den klassiske terminologien, rent demokrati (oversatt fra det engelske ordet *pure*)⁴⁷, er en form for demokrati og teori om sivilisasjon hvor suverenitet er

⁴⁴ Joslyn (1976).

⁴⁵ Muskie ville utvilsomt også ha gjort det mye bedre mot McGovern hadde godkjenningsvotering blitt brukt. Se for øvrig Kellett og Mott (1977) og Brams og Fishburn (1978) ss. 840-2.

⁴⁶ Black (1958), ss 61-4.

tildelt en forsamling av alle borgere som velger å delta⁴⁸. Dersom denne forsamling er valgte, direkte representanter (av hele befolkningen), skal disse representanter ses på som rene talerør for befolkningen og som er bundet til representere befolkningens preferanser.

I et representativt demokrati er suverenitet tildelt disse representanter som blir valgt periodisk, men har ellers frihet til å forfølge sin egen agenda.

Historie

Aten i Hellas var en av de første, kjente demokratier og muligens den viktigste i eldre historie⁴⁹. Andre greske byer satte opp demokratier, de fleste etter den Atenianske modell, men ingen var så sterke og så stabile som den i Aten.

Ateniansk demokrati er en unik og verdifull erfaring i direkte demokrati hvor folket ikke valgte representanter for å stemme på deres vegne, men stemte selv direkte for og imot lover og bevilgninger. Denne styreform var innført for å styre bystaten Aten (den sentrale bystaten Aten og distriktet rundt, Attica).

Riktignok kunne ikke alle delta i stemmeavgivningen. Bare voksne menn, boende i Aten og Attica, som hadde fullført militær trening som *epebes*, i praksis 18 år og eldre, hadde rett til å stemme. Dette ekskluderte slaver, barn, kvinner, boende utlendinger (metikker), invalide og innbyggere som hadde fått sine rettigheter inndradd (på grunn av ubetalt gjeld overfor byen, muligens også dømte forbrytere).

Solon (594 BC), Cleisthenes (508 BC) og Ephialtes fra Aten (462 BC) bidro alle for utviklingen av ateniansk demokrati. Historikere er uenige om hvem av dem som var ansvarlig for hvilke institusjoner, og hvem av dem som mest representerte en sann demokratisk bevegelse. Oftest blir ateniansk demokrati datert fra Cleisthenes, siden Solons konstitusjon ble brutt ned og ble erstattet med den tyranniske Peisistratus, hvorpå Ephialtes reviderte Cleisthenes' konstitusjon relativt fredelig.

Historien om det romerske demokratiet⁵⁰ (som begynte fra ca. 449 BC) er også relevant i denne sammenheng. Den eldre romerske republikk ga borgere rett til selv å formulere og vedta lover, i tillegg til å stemme frem et veto mot en allerede lovlig vedtatt lov. Denne rettigheten ble hevdet helt frem til Julius Cæsars død i 44 BC.

⁴⁷ A. *Democracy* i World Book Encyclopedia, World Book Inc., 2006. B. *Pure democracy* søkeord i Merriam-Webster Dictionary. C. *Pure democracy* søkeord i American Heritage Dictionary.

⁴⁸ Wikipedia, under søkeordet direct democracy (2007), s. 1.

⁴⁹ Wikipedia, under søkerordet athenian democracy (2007), ss. 1-3.

⁵⁰ Cary (1967).

Utbredelse i moderne tid

Direkte demokrati, eller borgernes rett til å formulere og vedta lover i moderne historisk tid begynte i landsbyene i Sveits i det 13de århundre⁵¹. I 1847 tilføyde sveitserne en "statutt referendum" til deres nasjonale konstitusjon. De fant ut at retten til bare å stemme frem et veto mot parlamentets lover, ikke var tilstrekkelig. Så de tilføyde "den konstitusjonelle tilleggsinitiativ" i 1891. Dette har gitt verden en verdifull erfaring med hensyn til direkte demokrati⁵². I Sveits har de et system hvor man bruker enkle og doble majoritetsavgjørelser⁵³. Enkle majoriteter (det vil si majoriteten av den stemmeberettigede befolkning) brukes på saker angående landsbyer, byer og stater (kanton og halv kanton), mens dobbel majoriteter er nødvendig for å vedta lover på nasjonalt nivå. Tanken bak dobbel majoriteter er å forsikre seg om legitimiteten til en lov laget av folket. Dette skjer ved at velgerne først vedtar loven med majoritets overvekt. Dernest må statene godta loven med en majoritets overvekt. For referenda eller proposisjon (som for eksempel prinsippet om generell revisjon av konstitusjonen) trengs bare en enkel majoritet for å få vedtatt⁵⁴. Denne ide om dobbel majoriteter ble adoptert fra United States Congress, hvor "the House" stemmene skulle representere folket og stemmene fra Senate skulle representere statene. Ifølge Kobach så har denne dobbel majoritetsvotering fungert bedre for Sveitsiske myndigheter enn for USAs. Kobach fullfører i slutten på sin bok at "altfor ofte blir Sveits' politiske system dømt av observatører som en raritet. Det medfører mer riktighet å se på det som en pioner. Den sveitsiske modell, med direkte demokratiske myndigheter på flere nivåer, har blitt, i økende grad, interessant for akademikere med hensyn til EU-integrasjon⁵⁵. Men det må også sies at direkte demokrati, selv i Sveits, er begrenset. I løpet av 120 år har 240 initiativ blitt stilt for referendum, hvor bare ca. 10 % av initiativene har blitt godkjent⁵⁶.

Grunnleggerne av USAs konstitusjon og noen av de som signerte uavhengighetserklæringen var imot direkte demokrati⁵⁷. De så en fare i at majoriteten skulle tvinge sin vilje på minoriteten. Derfor argumenterte de for et representativt demokrati i form av en konstitusjonell republikk. For eksempel James Madison sa: "*A pure democracy can admit no cure for the mischiefs of faction. A common passion or interest will be felt by a majority, and there is nothing to check the inducements to sacrifice the weaker party. Hence it is, that democracies have ever been found incompatible with personal security or the rights of property; and have, in general, been as short in their lives as they have been violent in their deaths*"⁵⁸. John Witherspoon, en av dem som signerte uavhengighetserklæringen sa: "*Pure*

⁵¹ Wikipedia, under søkeordet direct democracy (2007), s. 2.

⁵² Kobach (1993).

⁵³ Wikipedia, under søkeordet direct democracy (2007), ss. 5-6.

⁵⁴ Sveitsisk konstitusjon (2005).

⁵⁵ Trechsel (2005).

⁵⁶ Wikipedia, under søkeordet direct democracy (2007), s. 2.

⁵⁷ Wikipedia, under søkeordet direct democracy (2007), s. 6-7.

⁵⁸ A. *Democracy* i World Book Encyclopedia, World Book Inc., 2006. B. *Pure democracy* søkeord i Merriam-Webster Dictionary. C. *Pure democracy* søkeord i American Heritage Dictionary.

democracy cannot subsist long nor be carried far into the departments of state – it is very subject to caprice and the madness of popular rage”. Alexander Hamilton sa: *“That a pure democracy if it were practicable would be the most perfect government. Experience has proved that no position is more false than this. The ancient democracies in which the people themselves deliberated never possessed one good feature of government. Their very character was tyranny; their figure deformity”*.

Mot “the founding fathers” s intensjoner i begynnelsen av republikkens liv, har USA tatt i bruk såkalte *ballot measures* og deres korresponderende *referenda* i relativ stor skala på delstatlig og underdelstatlig nivå. Det finnes mange delstat og føderal sakslover, fra tidlig 1900-tallet til 1990-tallet, som beskytter folkets rett til hver av disse direkte demokratiske myndighetskomponenter⁵⁹. Den første US høyesteretts beslutning til fordel for borgernes rett til å formulere og vedta lover, kom i saken *Pacific States Telephone and Telegraph Company vs. Oregon*, 223 U.S. 118 i 1912⁶⁰. President Theodore Roosevelt, sa, i sin “Charter of Democracy” tale til 1912 Ohio konstitusjonelle konvensjon, at *“I believe in the Initiative and Referendum, which should be used not to destroy representative government, but to correct in whenever it becomes misrepresentative”*. Jefferson støttet en doktrine om naturlige rettigheter og folkets suverenitet, og fremhevet borgers deltakelse og rett til revolusjon⁶¹.

I ulike stater, hvor folket bestemmer gjennom referenda, er:

- *Henvi*ning av lovgiver til folket om “foreslåtte konstitusjonelle tillegg” (konstitusjonelt brukt i 49 stater, untatt Delaware)⁶².
- *Henvi*ning av lovgiver til folket om “foreslåtte statutt lover” (konstitusjonelt brukt i alle 50 stater)⁶³.
- *Konstitusjonell tillegg initiativ* er den mest kraftfulle borgerinitierte, direkte demokratiske myndighetskomponenten. Det er en konstitusjonelt definert underskriftskampanje av “foreslått konstitusjonell lov”, som, dersom vedtatt, blir skrevet rett inn i statens konstitusjon. Siden konstitusjonelle lover ikke kan forandres av statens lovgiver, så gir denne direkte demokrati komponenten folket automatisk suverenitet over den representative lovgiver⁶⁴. Den blir brukt i 18 stater: Arizona, Arkansas, California, Colorado, Florida, Illinois, Massachusetts, Michigan, Mississippi, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, North Dakota, Ohio, Oklahoma, Oregon og

⁵⁹ Magleby (1984) og Zimmerman (1999).

⁶⁰ Zimmerman (Desember, 1999).

⁶¹ Jefferson (1905).

⁶² Initiative & Referendum Institute (2004).

⁶³ Magleby (1984) og Zimmerman (1999).

⁶⁴ Magleby (1984).

South Dakota⁶⁵. Blant disse 18 statene er det tre hovedtyper av konstitusjonell tilleggsmotiv, med forskjellig grad av innblanding av delstatens lovgiver⁶⁶.

- *Statutt lov initiativ* er en konstitusjonelt definert, borgerinitiert underskriftskampanje av "foreslått statuttlov", som, hvis vedtatt, blir skrevet rett inn i delstatens statutter. Statuttinitiativet er brukt i 21 delstater: Alaska, Arizona, Arkansas, California, Colorado, Idaho, Maine, Massachusetts, Michigan, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, North Dakota, Ohio, Oklahoma, Oregon, South Dakota, Utah, Washington og Wyoming⁶⁷. I Utah finnes det ikke noen konstitusjonell beskyttelse av folkets rett til å formulere og vedta lover, men beskyttes i statuttlovene⁶⁸. I de fleste delstater finnes det ikke spesiell beskyttelse av borgervedtatte statutter; delstatens lovgiver kan justere dem umiddelbart.
- *Statutt lov referendum* er en konstitusjonelt definert, borgerinitiert underskriftskampanje av "foreslått veto av alle eller deler av lovgivervedtatt lov", som, dersom vedtatt fjerner en allerede vedtatt lov. Den er brukt i 24 delstater: Alaska, Arizona, Arkansas, California, Colorado, Idaho, Kentucky, Maine, Maryland, Massachusetts, Michigan, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, New Mexico, North Dakota, Ohio, Oklahoma, Oregon, South Dakota, Utah, Washington og Wyoming⁶⁹.
- *Tilbakekallelse* er en konstitusjonelt definert, borgerinitiert underskriftskampanje, som, hvis vedtatt fjerner en valgt representant. I de fleste delstater og underdelstaters juristiksjoner som har denne myndighetskomponenten, kan man også stemme inn en erstatte. Tilbakekallelse brukes i 18 stater: Alaska, Arizona, California, Colorado, Georgia, Idaho, Kansas, Louisiana, Michigan, Minnesota, Montana, Nevada, New Jersey, North Dakota, Oregon, Rhode Island, Washington og Wisconsin⁷⁰.

Totalt finnes det 34 U.S. delstater med konstitusjonelt definerte, borgerinitierte, direkte demokrati myndighetskomponenter⁷¹. I USA er det, i de fleste tilfeller, tilstrekkelig med enkel majoriteter for å få godkjent noen av disse komponentene.

I tillegg er det noen steder innført en supermajoritetsterskel for at noe skal bli vedtatt.

I noen stater hvor direkte demokrati er sjelden eller ikke-eksisterende på delstatlig nivå, har man innført muligheter for direkte demokrati, lokalt. I regionen rundt New England, praktiserer nesten alle landsbyer en begrenset form for "husregler", og vedtar lokale spørsmål gjennom den direkte demokratiske prosess i form av landsbymøter.

⁶⁵ Cronin (1989).

⁶⁶ Zimmerman (Desember 1999).

⁶⁷ Cronin (1989).

⁶⁸ Zimmerman (Desember 1999).

⁶⁹ Cronin (1989).

⁷⁰ National Conference of State Legislatures (2004), Recall Of State Officials.

⁷¹ Zimmerman (Desember 1999).

I 2002 ble *Populist Party of America* grunnlagt i den hensikt å fremme skapelsen av direkte demokrati i Amerika.

I November 2004, i tillegg til å velge en president og andre representanter, har velgere i USA fungert som lovgivere selv, og stemt på 162 proposisjoner på delstatsnivå⁷². Velgere i 11 delstater ga et tillegg til deres respektive konstitusjoner for å forby homofilt ekteskap, velgere i California vedtok å ta opp et \$ 3 milliarder lån til forskning på stammeceller og fjernet en delstatslov som påla bedrifter å ha helseforsikring til deres ansatte, Arizona vedtok en lov som nektet illegale innvandrere i å motta sosialhjelp, Alaska ville ikke legalisere marijuana, Colorado påla kraftprodusenter å bruke rene energikilder, Florida økte minimumsinntekten og i Oklahoma opprettet de et delstatslotteri. Utallige lokale valg proposisjoner har blitt henvist til velgere, alt fra økning av merverdiavgift for politiet i Los Angeles til regulering av landareal, som for eksempel i April 2004 referendum i Inglewood, California, om hvorvidt å frigjøre Wal-Mart fra "zoning" (landarealregulering hvor togforbindelse, post, telefon, etc. avgifter blir krevd⁷³) og miljøregulering hvis de etablerte et supersenter i byen. Stormen av lovskaping gjennom valgurnene har rast siden Californias kjente skattekutt proposisjon 13 i 1978. Mange av de kritiske politikkinnovasjoner de siste tiår ble tent og brensel tilført fra initiativer, som for eksempel "term limits" (begrensning av perioder en representant, guvernør eller andre offisielle personer kan sitte eller bli gjenvalgt), lege assistert selvmord, legalisert pengespill, medisinsk marijuana, dødsstraff, abort, rasespørsmål og selvsagt skattekutt. Initiativ og referendum er, i overraskende grad, en politisk agenda drivkraft i delstatene.

Som tidligere nevnt tilbyr over halvparten av de amerikanske stater og byer initiativ og referendum (34), og over 70% av USAs befolkning bor i disse delstater hvor direkte demokrati er tilgjengelig⁷⁴. Siden South Dakota først adopterte initiativ og referendum i 1898, har ingen delstater valgt å kvitte seg med dem, og delstater som ikke har dem, adopterer dem gradvis (med en fart på ca. en delstat per tiår siden slutten av andre verdenskrig).

Direkte demokrati har ikke bare fått en solid etablering i USA, men har spredd seg rundt i verden. 10 europeiske land tillater initiativ (inkludert 6 post-sovjetiske land), og den nye konstitusjonen til EU inneholder både initiativ og referendum. 29 referenda har blitt holdt med hensyn til europeisk monetær- og markedsintegrasjon

I den fjerne Østen, har Taiwan brukt referenda om lokale spørsmål i flere år og i 2003 adopterte en lov som tillot nasjonale initiativ og referenda som førte til "fredsreferendum", som omhandlet relasjoner til fastlands Kina.

⁷² Matsusaka (2005), ss. 185-206.

⁷³ Oxford Advanced Learner's Dictionary, Oxford University Press (1989), fourth edition, s. 1491.

⁷⁴ Matsusaka (2004).

Spredningen av direkte demokrati er skutt frem delvis av revolusjonen av kommunikasjonsteknologi som gir vanlige borgere ubegrenset tilgang til informasjon og som øker behovet for deltagelse direkte i politiske beslutninger. Meningsmålingsundersøkelser viser at 70% eller mer av den amerikanske befolkning er for direkte demokrati på delstatlig og lokalt nivå, og et flertall er til og med for føderale initiativ, og Europa har lignende resultater⁷⁵. Men fortsatt stiller mange journalister, eksperter og akademikere seg skeptisk til direkte demokrati. Deres største bekymring er hvorvidt vanlige folk har vidde og kompetanse til å avgjøre kompliserte, politiske spørsmål, eller hvis de ikke er det, om de er i stand til å stå imot press og manipulering som kan føre til avgjørelser som er til skade for offentligheten. Som U.S Senator Robert LaFollette sa i 1909, om at faren med initiativ "lies in the fact that it may easily be prostituted by factions, cliques, malcontents, and demagogues, to force upon the people projects of partisan, freak, or unnecessary legislation"⁷⁶.

Elementære fakta

Terminologi

Direkte demokrati er en fellesbetegnelse på en rekke politiske prosesser, men som har det til felles at vanlige folk tillates å stemme på lover direkte, istedenfor å stemme på representanter.

Landsbymøter, hvor folk møtes på en spesiell tid og sted for å ta kollektive beslutninger, er den tidligste form for direkte demokrati, og som går tilbake minst til oldtidens Aten.

Landsbymøter er bare mulig i meget lokale spørsmål og dens betydning har svunnet hen.

Den mest prominente form for direkte demokrati i dag, er et valg hvor befolkningen stemmer ja eller nei på spesifiserte lover skrevet på "ballot"en, som kalles *ballot measures* eller *proposisjoner* (dere må ha meg unnskyldt når jeg bruker engelsk terminologi, men det skyldes mangel på tilsvarende norske ord og uttrykk). Proposisjoner er ulike i måten de kom til "ballot"en og hvorvidt de foreslår en ny lov eller fjerner (repeal) en allerede eksisterende lov.

Et *initiativ* er en ny lov, foreslått av vanlige borgere, som er kvalifisert for "ballot"en ved å samle et på forhånd bestemt antall underskrifter fra stemmeberettigede velgere (også kalt underskriftskampanje).

⁷⁵ For meningsmålingsundersøkelser, se websider for Initiative & Referendum Institute ved <http://www.iandrinstitute.org> og IRI-Europe ved www.iri-europe.org.

⁷⁶ Sitert i Munro (1912), s. 190.

Et *referendum*⁷⁷ (også kalt *petition referendum*) er stemmeavgivning på en allerede eksisterende lov bestemt av lovgiver, som også må kvalifiseres til "ballot"en ved å samle inn et på forhånd bestemt antall underskrifter. Initiativ og referendums lar vanlige borgere ta kontroll på agendaen, og de er former for direkte demokrati som lager de store overskrifter.

En *legislative measure* (også *referred measure* eller *legislative referendum*)(jeg kaller det *lovgivers referendum*) blir plassert på "ballot"en direkte av lovgiver. Det kan være en ikke-bindende resolusjon for å få et uttrykk for befolkningens mening i en sak (en *advisory measure*)(rådgivende forespørsel) eller det kan være en ny konstitusjon (grunnlov) som må godkjennes av befolkningen før den tres i kraft. Rådgivende forespørsel har blitt brukt med hensyn til europeisk integrasjon; alle, utenom en, delstater i USA må få et tillegg til konstitusjonen godkjent gjennom en folkeavstemming, og i mange delstater kreves det folkeavstemming for at det offentlige kan ta opp lån.

Innenfor disse kategoriene finnes det et hav av forskjellige detaljer på hvordan prosedyrene blir implementert. For eksempel, ved en endelig godkjenning kan det kreves en majoritetsovervekt fra elektoratet (den stemmeberettigede befolkning), en supermajoritetsovervekt eller en majoritetsovervekt med et minimum andel deltakelse (en "quorum betingelse"). Antall signaturer for et initiativ eller referendum varierer: North Dakota krever signaturer fra 2% av elektoratet; Wyoming krever 15%. Lovgivere kan ha en mulighet til å adoptere initiativer før de blir fremsatt for elektoratet, eller forslag kan gå direkte til velgerne. Initiativer kan brukes til tilføyinger til konstitusjonen eller begrenses til statutter. Noen saker kan forbyr direkte valg, for eksempel overdragelse eller ekspropiering av eiendom, eller alt er tillatt. En lov, som er godkjent gjennom direkte demokrati, kan iverksettes på en lett eller vanskelig måte: på den ene side, Californina initiativer kan bare iverksettes av et annet initiativ, samtidig som andre delstater tillater lovgiveren å iverksette loven som vanlige statutter. Selv om det finnes bevis på at implementasjonsdetaljer betyr noe, for eksempel en høy signatur betingelse vil selvsagt svekke initiativer⁷⁸, så finnes det relativt lite forskning på konsekvensene av alternative prosedyrer⁷⁹.

Tilbakekallelse, som vi har nevnt før, er ofte gruppert sammen med initiativ og referendum av historiske grunner, men hører vel nærmere under en variasjon av representativt demokrati enn en form for direkte demokrati.

⁷⁷ Det eksisterer en inkonsistens i terminologi. *Referendum* er noen ganger brukt som en fellesbetegnelse for alle "ballot" proposisjoner og noen ganger for den spesielle prosess å utfordre lovgivers lov ved underskriftskampanje. Det er vanlig praksis blant de fleste akademikere og journalister å bruke referendums i stedet for det korrekte uttrykket *referenda*, som er flertall for referendum, ifølge Oxford English Dictionary.

⁷⁸ Matsusaka (1995) og McCarty (2001).

⁷⁹ For detaljert informasjon på tilgjengelighet til delstatlig og lokale direkte demokrati, se Dubois og Feeney (1998), Waters (2003), Matsusaka (2004, appendix 1) og websiden til Initiative & Referendum Institute ved <http://www.iandrinstitute.org>.

Teori

Teorien om direkte demokrati sirkler om tre ideer: prinsipal agent problemer, asymmetrisk informasjon og samling av saker. Hver av disse ideene fremkaller interessante innsikt med hensyn til når direkte demokrati sannsynligvis er nyttig og skadelig, og er til hjelp for å tolke empiriske bevis.

Kontrollering av agent problemer

Den viktigste kjente resultat i politisk økonomi er muligens den midterste velger teori⁸⁰: under bestemte, sterke betingelser (et dimensjonalt saksområde og enkel toppet preferanser), konkurranse mellom partier tvinger politikk til å omhylle den midterste velger. Ved første øyesyn, vil direkte demokrati derfor virke overflødig hvis politikk er satt ved den midterste av representanter fordi velgere ville avvist en hvilken som helst proposisjon som fikk politikk til å avvike fra den midterste velger. Derfor antar teorier om direkte demokrati at teorien om den midterste velger ikke holder for representantsvalg. I stedet er den første antagelsen er at et agent problem eksisterer mellom velgere og deres valgte representanter fordi det oppstår gratis passasjer problematikk i å kontrollere og disiplinere representantene, noe som gir representantene frihet til å forfølge sin egen agenda, og som ikke er i sine velgeres interesser⁸¹. Fra dette perspektiv kan direkte demokrati påvirke politikk på to måter. Først kan initiativer og referenda overkjøre beslutninger fra mindre trofaste valgte representanter (direkte effekt). Dernest kan trusselen om "ballot" proposisjon få disse valgte representantene til å velge annerledes enn de ville ha gjort dersom direkte demokrati ikke var tilstede (indirekte effekt). Gerber er en prototypisk eksempel på denne form for modell⁸².

Flere interessante implikasjoner fremkalles ved denne type argumentasjon. Først og fremst vil både den direkte og den indirekte effekt forårsaket av direkte demokrati tvinge politikk nærmere den midterste velger. Siden "ballot" proposisjoner er filtrert gjennom elektoratet, så vil bare politikk som tjener den midterste velger oppnå godkjenning i et valg eller være en reell trussel mot lovgiveren. Dernest vil ikke direkte demokrati generelt sett resultere i en politikk som nøyaktig omhyller den midterste velgers ideelle punkt⁸³. Hvis lovgiveren etablerer en initialpolitikk hvorpå en interessegruppe foreslår et alternativ, så vil velgerne ende opp med begrenset mengde alternativer som typisk nok ikke inkluderer den midterste velgers idealpreferanser. For det tredje kan initiativ og referendum påvirke politikk uten at en sak kommer opp for valg når lovgiveren forandrer politikk som en reaksjon på en truende "ballot" proposisjon. Som et resultat for empiriske studier er at effekten av å ha direkte

⁸⁰ Downs (1957) og Hotelling (1929).

⁸¹ Kau og Rubin (1979), Kalt og Zupan (1984) og Peltzman (1984).

⁸² Gerber (1996).

⁸³ Romer og Rosenthal (1979).

demokrati tilgjengelig kan ikke bli målt bare ved å studere proposisjonene. Dersom man gjør det får man ikke med seg den indirekte trussel effekt.

Samtidig som dette er rimelig intuitivt, så holder disse implikasjoner ikke i modeller med asymmetrisk informasjon. For eksempel, hvis lovgiver er usikker om velgernes preferanser, så kan trusselen om et initiativ forårsake at de heller møter den ekstreme interessegruppen på halvveien, noe som vil være ugunstig for den midterste velger, enn å påta seg risikoen at velgerne faktisk støtter interessegruppen⁸⁴.

Informasjonskvalitet

En kritikk som til stadighet dukker opp med hensyn til direkte demokrati er at vanlige folk mangler den ekspertise som skal til for å ta en god politisk beslutning. "We are not in the mass adapted to pass upon questions of detail", skrev Congressman Samuel W. McCall i *Atlantic Monthly* i 1911. "The function that we can best exercise is that of selecting agents for that purpose and of holding them responsible for results"⁸⁵. Ifølge dette syn, den essensielle utfordring for utforming av politikk, er ikke å kontrollere agent problemer, men å tilby relevant informasjon for kollektive beslutninger. Et annet bidrag av teori har vært å fremheve hvordan direkte demokrati klarer seg i forhold til lovgivere, i forhold til tilgjengeligheten av informasjon som er nødvendig for å ta en god politisk beslutning.

Se for deg at den informasjon som skal til for å ta en "god" politisk beslutning kan innhentes fra spesialister, som kan inkludere byråkrater, akademikere eller til og med lovgivere. I en slik modell vil direkte demokrati føre til "dårligere" beslutninger enn i et representativt demokrati fordi denne informasjonen ikke er tilgjengelig for den vanlige mann⁸⁶. Og enda verre, en regelmessig bruk av "ballot" proposisjoner vil redusere incentivet til valgte representanter å samle relevant informasjon som kreves for å ta politiske beslutninger, noe som igjen vil forverre kvaliteten til beslutningene⁸⁷.

På en annen side så finnes det saker hvor en god politikkutforming krever informasjon som ikke er tilgjengelig for eksperter. For eksempel virkningen av sikkerhetsregulering på arbeidsplassen kan delvis være avhengig av spredd informasjon som allikevel er kjent for arbeidsgivere og arbeidstakere à la Hayek⁸⁸. I tillegg så omhandler noen saker seg om at samfunnet definerer dens verdier, for eksempel i spørsmål om dødsstraff eller å tillate lege

⁸⁴ Gerber og Lupia (1995), Matsusaka og McCarty (2001).

⁸⁵ Sitert i Munro (1912), s. 177.

⁸⁶ Maskin og Tirole (2004).

⁸⁷ Kessler (forthcoming).

⁸⁸ Hayek (1945).

assistert selvmord. Når informasjonen, som er nødvendig for å ta riktig beslutning er spredd, så kan valgte representanter like godt som den vanlige borger ta en dårlig beslutning. Meningsmålinger kan se ut til å være et godt alternativ til direkte demokrati, men empiriske bevis antyder at de kan være usikre predikeringer om hvordan velgere faktisk vil stemme i saker⁸⁹. Den økende bruk av referenda for å avgjøre suverenitetsspørsmål med hensyn til europeisk integrasjon kan relateres til en tro at disse spørsmål involverer en hel rekke faktorer som er vanskelig for myndighetene å vurdere, noe som også henger nøye sammen med offentlige verdier.

Direkte demokrati kan være effektiv selv om velgere har mindre informasjon enn lovgivere. Hvis uenighet i politikk har sitt utspring fra forskjellig informasjon heller enn ulike underliggende preferanser, og hvis hver person mottar et informativt signal om riktig vei å gå, så vil en aggregering av meningene til millioner av velgere være meget nøyaktig, ifølge loven om store tall, selv om hver persons sjanse for å ha rett er liten (dette er en versjon av Condorcet Jury Theorem⁹⁰). Generelt antyder informasjonsmodeller at noen spørsmål, sånn som detaljerte standarder for å styre vannkvalitet, er best å overlate til eksperter, mens andre, for eksempel å tillate dødsstraff, er best å overlate til befolkningen, rett og slett fordi eksperter har ikke noen åpenbare informasjonsfortrinn. Noen empiriske bevis antyder at representanter fokuserer på spørsmål av mer teknisk natur, hvorpå initiativer og referenda fokuserer på spørsmål hvor informasjonen er spredd eller er relatert til (etiske og moralske) verdier⁹¹. Informasjon kan også hjelpe og forklare hvorfor suksessfulle initiativer i en delstat noen ganger kan være startskuddet til lignende endring av politikk andre steder, for eksempel Proposisjon 13 i 1978 sies å ha startet en nasjonsomfattende skatteopprør: et suksessfullt forslag frambringer ny informasjon om velgernes preferanser som mobiliserer politikere utenfor delstaten. Informasjon kan også hjelpe og forklare hvorfor, noe overraskende, interessegrupper sier at "å signalisere støtte til lovgiver" er et likeså viktig motiv for å sponse et initiativ, enn at den blir godkjent⁹².

Å bryte ned en samling av saker og kandidatvalg

Representanter har en tendens til å hope opp saker i en samlingsforslag som det stemmes på som pakke. Denne "logrolling" muliggjør en handel av stemmer mellom representanter og som medfører at de mest prioriterte saker går igjennom mot å stemme for saker som de vurderer som mindre viktige. Initiativ og referendum gir borgere en mulighet til å bryte ned denne sakssamlingen.

⁸⁹ Matsusaka og McCarty (2001).

⁹⁰ McLennan (1998) og Lupia (2001).

⁹¹ Matsusaka (1992).

⁹² Gerber (1999, kapittel 5).

Å bryte ned en sakssamling, med tanke på hva som er effektivt, kan være bra eller dårlig, avhengig om logrollingen i utgangspunktet er effektivt. Et syn går ut på at logroller tillater at preferanseintensiteten blir tatt i betraktning, som skaper effektivitetsgevinst fra handel⁹³. Å bryte ned en slik samling av saker ved bruk av initiativ og referendum vil da føre til velferdstap⁹⁴. Et alternativt syn er at logrolling er ineffektivt fordi det kan føre til overforbruk av offentlige midler når for eksempel leverer svinekjøtt til deres distrikt og sprer kostnaden over andre distrikter⁹⁵. En del empiriske bevis støtter overforbruk teorien, spesielt den implikasjonen at forbruket øker ettersom antall representanter øker⁹⁶. Å bryte opp slik logrolling vil, i de fleste tilfeller, øke velferden.

Kandidater er også en samling av saker – de tar standpunkt til en rekke saker – og velgere må akseptere eller avvise dem som pakker. Ved å isolere enkeltsaker, så er direkte demokrati med på redusere antall saker som kandidatene tar standpunkt og går til valg på, noe teori antyder vil forbedre representasjonsprosessen. Når kandidatene går til valg på færre saker, så kan velgere sende sterkere signaler ved valgurnene og sannsynligheten for å måtte støtte en kandidat som man er enige i noen saker, men uenige i andre, vil avta⁹⁷.

Velgerkompetanse

En av de mest prominente kritikker overfor direkte demokrati er at velgere mangler den kompetanse som trengs for å ta en politisk beslutning. Statsviter Professor David Magleby sa det slik⁹⁸: "The majority of ballot measures are decided by voters who cannot comprehend the printed description, who have only heard about the measure from a single source, and who are ignorant about the measure except at the highly emotional level of television advertising, the most prevalent source of information for those who have heard of the proposition before voting. The absence of straightforward, understandable, rational argumentation in initiative campaigns, combined with what has been discovered about voting decision making in these situations, raises serious questions about the integrity of the direct legislation process".

Faktisk så viser tiår med studier av spørreundersøkelser at de fleste velgere er lite informert, nesten til punktet for ignorans om politiske spørsmål og myndighetene generelt. Fra dette synspunkt så kan direkte demokrati virke som å gi fyrstikker til barn.

⁹³ Buchanan og Tullock (1962, kapittel 10).

⁹⁴ Matsusaka (1995).

⁹⁵ Buchanan og Tullock (1962, kapittel 11).

⁹⁶ Gilligan og Matsusaka (1995, 2001), Bradbury og Crain (2001) og Baqir (2002) fremlegger bevis på "loven om 1/n". DelRossi og Inman (1999) viser hvordan fiskale eksternaliteter påvirker stemmegivningen til congressmen på vann prosjekt forslag.

⁹⁷ Besley og Coate (2003), Matsusaka (2005).

⁹⁸ Magleby (1984), s. 198.

Men spørreundersøkelser om hvor informert velgere er kan være villedende. Slike spørreundersøkelser kan spørre om velgere vet navnet på deres congressman, politiske plattform til de ulike politiske partier, tekniske detaljer om en "ballot" proposisjon, og så videre. Men velgere trenger ikke vite en detaljert forståelse av forslaget for å registrere deres preferanser presist ved valgurnene. De kan være i stand til å gi en stemme som reflekterer deres underliggende interesser og verdier ved å bruke informasjonssignaler eller snarveier, som for eksempel anbefalinger fra individer man stoler på eller organisasjoner. For eksempel kan en miljøforkjemper stemme miljøvennlig bare ved å vite hva miljøorganisasjoner anbefaler. De fleste mennesker har tilgang til en rekke kilder av informasjonssignaler – interessegrupper, aviser, kollegaer, familie, venner.

Bevisene antyder at informasjonssignal er relativt effektiv for velgere å ta begrunnede valg ved valgurnene. I et av de mest oppsiktsvekkende studier, eksaminerer Lupia⁹⁹ stemme mønster ved 5 kompliserte California forsikring proposisjoner i 1988, som ved overflaten virket vanskelig å skille. Basert på utgangsundersøkelser klassifiserte han velgerne i "informerte" og "uinformerte" kategorier basert på om de svarte korrekt på spørsmål om substansen i forslaget. Han fant at uinformerte velgere kunne etterligne velgermønstre til informerte velgere bare ved å vite posisjonene til interessegrupper som for eksempel Ralph Nader og forsikringsindustrien, mens uinformerte velgere uten tilgang til slike informasjonssignal kunne ikke etterligne disse informerte velgerne. Det finnes andre bevis på effektiviteten til informasjonssignal som også eksaminerer hvordan velgerne identifiserer pålitelige informasjonssignal tilbydere¹⁰⁰. Andre bevis igjen viser at velgermønstre på 18 California miljøvern initiativer reflekterte underliggende økonomiske interesser – velgere som kunne lide økonomisk tap fra et forslag var imot det¹⁰¹. I en annen studie fant forskerne at velgerne var i stand til å ivareta sine interesser i by/kommune (county) konsolideringsreferenda¹⁰².

Argumentet om at velgere er inkompetente og uinformerte burde være et varsko for demokrati generelt, heller enn bare mot direkte demokrati alene. Få velgere bryr seg om å lese teksten på forslaget de skal velge på, men få velgere bryr seg om å lese partiprogrammene når de skal stemme på representanter. Man kan faktisk argumentere at uinformerte velgere har en større sannsynlighet for å stemme feil ved valg av representanter enn "ballot" forslag fordi representantene representerer en samling av saker mens en "ballot" proposisjon typisk bare involverer en sak.

For de mange eller for de få

⁹⁹ Lupia (1994).

¹⁰⁰ Bowler og Donovan (1998), Lupia og McCubbins (1998).

¹⁰¹ Kahn og Matsusaka (1997).

¹⁰² Filer og Kenny (1980).

Grunnen til at vi er bekymret for velgernes kompetanse er fordi inkompetente velgere kan stemme for politikk som de ikke forstår konsekvensen av eller kan være skadelig. En ledende kritikk av direkte demokrati er at velgerignoranse og apati tillater organiserte og rike interessegrupper å bruke verktøyene i direkte demokrati til deres eget beste og på samfunnets bekostning. Journalist og ”ekspert” David Broder understreket dette syn i hans bok om direkte demokrati: “[T]he experience with the initiative process at the state level in the last two decades is that wealthy individuals and special interests . . . have learned all too well how to subvert the process to their own purposes”¹⁰³. Er denne bekymring velbegrunnet?

Ved første øyeblikk kan det virke som om direkte demokrati fremhever majoritetsregelen per definisjon: siden det kreves en majoritetsovervekt for å godkjenne en proposisjon, hvordan kan majoriteten tape på det? Det finnes flere mulige svar på dette. For det første så stemmer ikke alle, og de som stemmer kan ha en annen preferanse enn hele elektoratet. Hvis noen grupper er flinkere i å mobilisere sine tilhengere, så vil de bli overrepresentert. For det andre, uinformerte velgere kan være kritisk til tilsynelatende forrådene kampanjeinformasjon og kan bli villedet til å stemme mot sine egne interesser¹⁰⁴. For det tredje, trusselen ved direkte demokrati, ved å gi personer utenfor lovgiver muligheten for å utfordre og vedta lover, kan få representanter til å forandre sin politikk som kan være til skade for majoriteten.

Til tross for bekymringen om at spesielle interesser skal kunne undergrave direkte demokratis autoritet, så viser bevisene generelt at direkte demokrati er til gagn for de mange og ikke for de få. I en studie hvor man eksaminerte fiskal data for hele 1900-tallet ved delstatlig og lokalt nivå, ville man finne ut om hvorvidt initiativer fremhevet skatte og forbrukspolitikk som ivaretok majoriteten eller om de ivaretok interessen for spesielle interesser¹⁰⁵. Studien dokumenterte først tre viktige politiske endringer som innføringen av initiativ førte til: 1) forbruks- og skatteutt; 2) desentralisering av forbruk fra delstat til lokale myndigheter; og 3) et skifte av inntekter fra generelle skatter til brukerbetaling. Deretter studerte man meningsmålinger, som generelt viste at majoriteten var for disse endringene. Dermed kan man si at i hvert fall når det gjelder fiskal politikk så har initiativ levert politikk som er i tråd med majoritetens ønsker.

Beviser om sosialpolitikk peker i samme retning. I en studie, hvor man eksaminerte foreldres abortmeldinger og dødsstraff på delstatlig nivå¹⁰⁶. Begge spørsmål ble tilsluttet av majoriteten gjennom meningsmålinger i de delstater som ble undersøkt i forsøksperioden. Hun fant at initiativ delstater var mer responsiv til majoriteten av velgernes meninger enn ikke-initiativ delstater.

¹⁰³ Broder (2000), s. 243.

¹⁰⁴ De krefter som kan hindre majoritetsutfall i demokratier er dybde debattert i Stigler (1971), Peltzman (1976) og Becker (1983), som utvikler teorien om interessegrupper i politikk.

¹⁰⁵ Matsusaka (2004).

¹⁰⁶ Gerber (1999).

Muligens kom de mest dramatiske beviser fra studier som omhandlet "term limits" eller hvor lenge representanter kan være lovgiver eller hvor mange ganger han eller hun kan bli gjenvalgt. Denne saken er ganske delikat, siden representantenes egeninteresser kan tenkes å være i konflikt med velgerne fra deres eget distrikt. Meningsmålinger viste, uten unntak, bred enighet om å begrense lengden på representantenes perioder og hvor mange perioder de kunne være lovgiver. Og typisk nok hadde nesten ingen ikke-initiativ delstater slik begrensning¹⁰⁷.

Mye av bekymringen med hensyn til spesielle interesser og pengenes rolle i "ballot" proposisjonskampanjer. Selv om mye penger blir brukt, så antyder bevisene at det er vanskelig å kjøpe seg til at et forslag skal få tilslutning av majoriteten. Penger til proposisjonskampanjer ser ut til være mest effektiv mot et forslag, det vil si, til støtte for status quo¹⁰⁸.

Hvis majoritetsregelen er en sentral premiss for demokrati, så burde den kjennsgjering at direkte demokrati medfører politikk som får tilslutning av majoriteten, være en plussfaktor når man skal evaluere denne institusjon. Men å godgjøre majoriteten av velgere trenger ikke nødvendigvis å være den ideelle politikk, under noen kriterier, som for eksempel å maksimere summen av individuell nytte. Faktisk, så er den amerikanske konstitusjon designet å unngå majoritetsregelen i situasjoner hvor rettighetene til minoriteter er truet. Direkte demokrati kunne potensielt tillate majoriteten å tyrannisere minoritetsgrupper. Antiminoritetssaker dukker opp fra tid til annen, som for eksempel et Oklahoma initiativ i 1910 som gikk ut på å frata sorte borgere stemmerett, og et California initiativ i 1912 som skulle begrense eiendomsretten til japanere. Lovgivere har også skadet minoriteter – nesten alle såkalte Jim Crow lover i sørstatene ble foreslått av lovgivere – og valgte representanter, ikke direkte demokrati, internerte japanske amerikanere under annen verdenskrig. Det finnes ingen overbevisende bevis – anekdotiske eller statistiske – som underminerer minoriteters rettigheter av direkte demokrati med en større regularitet enn lovgivere¹⁰⁹. I tillegg så viser undersøkelser at raseminoriteter tydelig er tilhenger av initiativprosessen – 57 % til 9 % for sorte og 73 % til 3 % for latinamerikanere i en 1997 meningsmåling – noe som antyder at risikoen er liten¹¹⁰.

Er direkte demokrati et gode eller et onde for samfunnet?

Spørsmålet er om hvorvidt direkte demokrati gjør myndighetene bedre eller dårligere. Dette spørsmålet har kanskje ikke et objektivt svar ettersom om en politikk er god eller dårlig ofte

¹⁰⁷ Matsusaka (2005).

¹⁰⁸ Gerber (1999), se også Stratmann (2004) og de Figueiredo et al. (2005).

¹⁰⁹ Å eksaminere dette spørsmål er komplisert siden man mangler standarder som skiller majoritetsregelen fra majoritetstyranni. Hvis velgere forbyr homofilt ekteskap, er det et legitimt uttrykk for majoritetsregelen eller en innskrenkning av sivile rettigheter for homofile og lesbiske?

¹¹⁰ Dette er en forkortet diskusjon av Matsusaka (2004), kapittel 8.

avhenger av hvem som vurderer det. Allikevel så har noen studier prøvd å vurdere kvaliteten av politiske beslutninger i direkte demokrati, med hensyn til effektivitet, nytte og andre kriterier som samfunnsøkonomer tradisjonelt bruker for å evaluere utfall.

Den første statistiske studie var Pommerehnes eksaminering av innhenting av søppel i sveitsiske kommuner¹¹¹. Han fant at byer med direkte demokrati innhentet søppel til en lavere kostnad enn byer uten direkte demokrati, ceteris paribus. Dette skjedde fordi direkte demokrati ble brukt til å bekjempe offentlige fagforeninger, og å kreve slike tjenester bli utsatt for konkurrerende tilbud, og så videre. Lignende studier, hvor man estimerte aggregert produksjonsfunksjoner for sveitsiske kantoner, fant større total faktorproduktivitet i kantoner med mer direkte demokrati. Høyere produktivitet kan være et bevis på at offentlig sektor investeringer er mer produktive. En studie tilpasset en vekstmodell til data fra amerikanske delstater mellom 1969 og 1986 og fant at delstater med initiativ vokste raskere og hadde en høyere output per capita enn ikke-initiativ delstater, igjen, andre faktorer som for eksempel realkapital, holdt konstant. Disse studiene løser ikke problemet at initiativ status kan være en proxy for andre ikke-identifiserbare faktorer, men de tegner et positivt bilde av direkte demokrati med hensyn til økonomisk ytelse.

En annen studie brukte data fra spørreundersøkelser hvor personer rapporterte deres "subjektive glede"¹¹². De fant at personer bosatt i sveitsiske kantoner trivdes relativt bedre når mer direkte demokrati var tilgjengelig.

Så finnes det bevis på hvordan initiativer påvirker offentlig budsjettering. Noen meningsmålinger antyder at velgere har inkonsistente preferanser med hensyn til budsjettering. I en studie som omhandlet den kjente Prop. 13¹¹³, konkluderer med at "To make a long story short, substantial majorities of the California electorate wanted cutbacks in government spending and taxes . . . while at the same time (and by equally strong majorities) requesting additional services in most areas of government responsibility. On the face of it, the public seemed to want something for nothing". Korttenkte (myopic) velgere kan føre til budsjett i ubalanse hvis de bevilget penger for enkelte programmer hvis de samtidig reduserte skattene. Bevisene viser at initiativ delstater ikke låner mer enn ikke-initiativ delstater, og obligatoriske referenda på gjeldssaker ser ut til å redusere lånopptak¹¹⁴.

Et lignende argument er det er så mange initiativer, hvor øremerkede midler går til spesifiserte programmer og som forhindrer økte skatter, at lovgiveren ikke har nok fleksibilitet til budsjettansvarlighet, noe Florida senatorpresident Jim King nylig kalte for "Californication" av budsjettprosessen. Dette ser ut til å være mer myte enn realitet. Tall fra California (hvor påstanden oftest dukker opp og er mest sannsynlig) indikerer at ca. 32 % av delstatens budsjett er bundet opp i øremerkede midler av initiativer (og bare omtrent 2% er

¹¹¹ Pommerehne (1983).

¹¹² Frey og Stutzer (2000).

¹¹³ Sears og Citrin (1985) s. 44.

¹¹⁴ Matsusaka (1995), Bohn og Inman (1996), Kiewiet og szakaly (1996), Feld og Kirchgassner (2001).

dedikert programmer som ellers ikke ville ha vært finansiert), og initiativer har ikke forhindret skatteøkninger i særlig grad, unntatt eiendomsskatt, som er en mindre viktig inntektskilde for delstatsmyndighetene¹¹⁵. I tillegg, i alle stater unntatt California, så kan lovgiver kan tilføye eller fjerne en statutt initiativ etter en på forhånd bestemt tidsperiode dersom den står i veien for ansvarlig budsjettering.

En siste bekymring er at initiativer fører til for mange tilføyninger til (delstat) konstitusjonen, noe som vil resultere i tilføyninger av trivielle saker. En tilføyning til Floridas konstitusjon i 2002 som ga gravide griser en konstitusjonell rett til et stort nok bur slik at den kan snu seg, er et godt eksempel i så måte. Det finnes ingen kvantitative bevis på mengden trivielle saker delstatenes konstitusjoner forårsaket av direkte demokrati. Men initiativ delstater tilføyer deres konstitusjon oftere enn ikke-initiativ delstater, i gjennomsnitt 1.1 tilføyninger per år i forhold til 0.8 i ikke-initiativ delstater. Men det meste av tilføyningsaktiviteten kommer fra lovgiver til og med i initiativ delstater – for eksempel, over 90 % av Californias 507 tilføyninger ble ført til "ballot"en av lovgiver – så det marginale bidraget fra initiativer til dette problem (hvis det i det hele tatt er et problem) er svært liten¹¹⁶.

Oppsummering av argumenter for eller imot direkte demokrati¹¹⁷

For:

1. Direkte lovutforming vil erodere politiske partiers og politiske lederes makt. Dette skjer fordi politiske partier er avhengig av delegeringssystemet (som delegerer dem makt) for å opprettholde makt. Direkte lovutforming fratruk autoriteten til politiske ledere og reduserer deres rolle ved å underminere delegeringssystemet.
2. Direkte lovutforming fratruk spesielle interesser makt (ved å forhindre lobbyvirksomhet). Dessuten er det et bedre uttrykk for befolkningens stemme.
3. Direkte lovutforming er en politisk sikkerhetsverdi som tillater borgere å uttrykke ellers farlige undertrykte meninger om politiske saker.
4. Direkte lovutforming vil være en drivkraft for å øke befolkningens kunnskapsnivå og omtanke for fellesskapet. Borgere vil ha et økt behov for utdanning og kunnskap, noe de vil få en økt mulighet for å bruke.
5. Borgere er bedre i stand til å ta politiske beslutninger fordi de vet bedre sine egne preferanser enn representanter.
6. Apati og befolkningens misnøye med myndighetene vil reduseres som en følge av økt deltakelse.

¹¹⁵ Matsusaka (forthcoming a).

¹¹⁶ Cain, Ferejohn, Najjar og Walther (1995).

¹¹⁷ Magleby (1984).

7. Direkte lovutforming vil styrke den demokratiske myndighet ved at lovene vil mer nøyaktig reflektere meningene til befolkningen og ved at makten til noen få blir redusert.

Mot:

1. Spesielle interessegrupper heller enn folket vil være de sanne fordelsmottakere av direkte lovutforming. Ressursrike grupper med organisatoriske evner vil ha en disproportjonal påvirkningsevne på direkte lovutformingsutfall.
2. Under direkte lovutforming vil "ballot"en bli unødvendig lang og komplisert, og overflatiske lovutforminger kan oppstå.
3. Velgere har ikke kompetanse til å forstå kompliserte forslag og fatter ikke nyansene av de foreslåtte lover.
4. Direkte lovutforming vil gå glipp av de mange fordelaktige delene av lovgiver prosess. Inklusiv debatt over alternativer, kompromiss og konsensus.
5. Direkte lovutforming vil verken utdanne velgere eller øke folks interesse for myndighetens politikk. Velgerne vil forenkle komplekse saker heller enn å bli velinformert.
6. Direkte lovutforming vil underminere demokrati og lovlig, representativ myndighet. Det vil midlertidig forhøye minoriteter til makt og fremheve fraksjoner.

Representativt demokrati med mulighet for korrigerings

Problemet med representativt demokrati er i hovedsak at befolkningens meninger ikke er perfekt reflektert hos lovgiverne i enkelte saker. Eller rettere sagt, de utfall som skjer hos lovgiver er ikke i tråd med befolkningens meninger, eller det utfall som hadde skjedd dersom befolkningen hadde stemt på saken direkte. Hadde det vært tilfelle, ville enhver form for direkte demokrati vært overflødig (vi ser bort fra agenda setting).

En ting er avvik mellom befolkningens og representantenes meninger. Dernest kan ulike incentiver få representantene til å gjøre ting de ellers ikke ville ha gjort. Spilletts regler fører til, som tidligere nevnt, gjennom sykluser og dermed forekomsten av logrolling og agendamaniplering, som igjen forverrer situasjonen. I tillegg til disse ufordelaktige konsekvensene av spilllets regler (majoritetsregelen), så tar den, i liten grad, hensyn til intensiteten av preferansene, slik at sett i fra et nytteperspektiv så er majoritetsregelen lite effektiv.

Grunnen til at det er avvik mellom velgerne og deres respektive representanter (i utgangspunktet), er flere. For det første, så er det mulig at velgerne ikke er helt inneforstått med de forskjellige representanters (og partiers) politiske plattform. For det andre, så vet man kanskje ikke hvilke saker som vil dukke opp i den neste stortingsperiode. Her er det slik at grunnverdiene hos en representant eller parti bestemmer hvordan de vil stemme som

lovgiver. Som tidligere nevnt, så orienterer representantene og de respektive politiske partier seg ofte etter en høyre – venstre akse. Men disse grunnverdier trenger nødvendigvis ikke være dekkende for alle saker. Er det, for eksempel, god høyrepolitikk å ha full barnehagedekning eller gi sin støtte til Israelere i midt-østen konflikten? For det tredje, som tidligere presisert, står de ulike representanter for standpunkter på en samling av saker. Jo flere saker, jo større er sannsynligheten for at velgerne er uenige i noen saker. Og jo færre kandidater, jo større er sannsynligheten for at en velgers preferansekombinasjon i de ulike saker ikke er tilstrekkelig representert. Derfor stemmer man på de representanter man er minst uenige i.

Korrigerende ved bruk av internett som medium

En måte å løse dette på, er at velgerne har mulighet til å korrigere sin respektive representants stemmegivning i saker hvor slike avvik oppstår.

Denne korrigerende er en form for referendum, altså at velgerne får anledning til å kontrollere lovgivers stemmegivning før saken blir endelig vedtatt. Altså, først stemmer representantene i en sak, så kontrollerer velgerne sine respektive representanters stemmegivning, og de som er uenig i sin representant, korrigerer sin representants stemme innenfor en på forhånd bestemt tidsfrist. Denne kontroll er selvsagt frivillig. Dersom man unnlater å kontrollere sin representant, antas det at man er enig i sin representant.

Her oppstår et nytt problem som vi så langt i teksten ikke har berørt, nemlig såkalte transaksjonskostnader.

Transaksjonskostnader i denne sammenheng menes de kostnader som påløpes i prosessen fra et avvik oppstår til den er korrigerende. Tidligere har man ikke hatt de tekniske løsninger for formidling av preferanser på en effektiv måte, det vil si transaksjonskostnadene har vært altfor høye. Men med introduksjonen av datamaskin og internett har vi fått et medium som muliggjør slik formidling på en relativ rimelig og effektiv måte.

For å få dette til, må det legges til rette for formidling av informasjon. Disse problemer er mer av en teknisk art, men noen punkter må berøres.

Først må det opprettes en webside, hvor man som velger kan logge seg på, for å kontrollere hvordan din respektive representant har stemt i de ulike saker som lovgiver (dette trenger ikke bare gjelde på storting, men også fylkesting, sameting og kommunestyre). Her er det også en betingelse at alle har tilgang til denne institusjonen. Ifølge tall fra Post- og

teletilsynet har 52 % av alle husstander i Norge installert bredbåndsforbindelse¹¹⁸. Innen utgangen av 2007 skal alle kommuner ha bredbåndsdekning og internett tilgang¹¹⁹.

I tillegg bør alle offentlige kontorer ha internett tilgang slik at dersom noen ikke har tilgang hjemme, så kan de henvende seg til nærmeste offentlige kontor. Her bør det også tilbys opplæring for de som ikke er fortrolig med bruk av internett.

Dernest må websiden utstyres med sikkerhet, slik at systemet ikke utnyttes. Da kan man opprette samme sikkerhetsforanstaltninger som man har ved nettbanker.

For å kunne kontrollere din representant, må systemet kjenne til hvilken representant du stemte på ved forrige valg. Dette kan være en utfordring siden valg er hemmelig. Dersom din representant ikke ble kvalifisert som lovgiver, er man nødt til å adoptere en representant som ble kvalifisert som lovgiver og som er nærmest din ukvalifiserte representants posisjon i det politiske spektrum. Dermed vil dine preferanser fortsatt bli representert hos lovgiver, selv om din representant ikke ble kvalifisert.

Videre må websiden inneholde samme saksmateriale som er tilgjengelig for lovgiver, debatter i Stortinget, NOU rapporter og lignende. I tillegg kan det være lagt til linker hvor man har tilgang til debattforum. I det hele tatt skal dette fungere som en sentral som formidler politiske standpunkt. Den må være designet på en slik måte at den er brukervennlig. Man må ta i betraktning at denne websiden skal være tilgjengelig for alle, også for eksempel blinde og svaksynte, eldre og personer med funksjonshemming.

Det skal også være mulig å foreslå nye politiske saker gjennom underskriftskampanje på denne websiden. Dette skal foregå ved at man kan lese gjennom en liste med ulike forslag, og dersom man er enig at en eller flere saker bør opp for behandling, så kan man gi sin tilslutning ved å tilføye sin elektroniske underskrift.

Direkte demokrati som vi har behandlet tidligere i denne tekst, har noen problemer som til nå ikke er belyst.

For det første innebærer initiativ og referendum slik det utøves i dag, store transaksjonskostnader. Dersom direkte demokrati hadde blitt utøvd ved bruk av internett, så hadde transaksjonskostnadene blitt betraktelig lavere.

Men det er et annet problem direkte demokrati har. Det tilfredsstillende ikke de *samuelsonske betingelser for Pareto optimalitet*¹²⁰. Denne betingelse (det finnes faktisk tre av dem) sier hvor mye ressurser hvert individ *i* skal bruke på kollektive goder i forhold til private goder for å maksimere sin nyttefunksjon.

¹¹⁸ <http://www.npt.no>.

¹¹⁹ Avisen Nordlys (Mandag 14. Mai, 2007) s. 7.

¹²⁰ Ss. 18-19.

Budsjettbetingelsen hennes blir da $Y_i = P_x X_i + P_g G_i$, hvor Y_i er hennes inntekt og P_x og P_g er de respektive priser på private og kollektive goder. Individ i s objektsfunksjon blir da

$$O_{i,t} = U_{i,t}(X_{i,t}, G) + \lambda_i (Y_{i,t} - P_x X_{i,t} - P_g G_{i,t})$$

hvor $t = 1, n$

Dersom vi maksimerer likningen med hensyn til G_i og X_i , får vi

$$\frac{\partial U_i}{\partial G} - \lambda_i P_g = 0$$

$$\frac{\partial U_i}{\partial X_i} - \lambda_i P_x = 0$$

Som satt sammen blir

$$\frac{\frac{\partial U_i}{\partial G}}{\frac{\partial U_i}{\partial X_i}} = \frac{P_g}{P_x}$$

Dette kalles Cournot eller Nash likevekt. Når vi summerer for alle i får vi den samuelsonske betingelse for Pareto optimalitet

$$\sum_i \frac{\frac{\partial U_i}{\partial G}}{\frac{\partial U_i}{\partial X_i}} = \frac{P_g}{P_x}$$

Den sier at, for individ i , den nytte man får ved å bruke en ekstra krone på kollektive goder, skal tilsvare den nytte man får ved å bruke en ekstra krone på private goder. Og dette må

gjelde for alle i . $\frac{P_g}{P_x}$ er da skattesatsen individ i er villig til å betale for å finansiere de kollektive goder hun etterspør for å maksimere sin nyttefunksjon.

Likeledes må det være riktig mengde tilbud av de forskjellige kollektive goder. Dette kan beskrives slik:

$$\sum_i \frac{\frac{\partial U_i}{\partial G_j}}{\frac{\partial U_i}{\partial G_k}} = \frac{P_{G_j}}{P_{G_k}}$$

Dette innebærer at den nytte individ i får ved å bruke en ekstra krone på kollektive gode j , må tilsvare den nytte individ i får ved å bruke en ekstra krone på kollektive gode k (alle andre kollektive goder). Og dette må gjelde for alle i . $\frac{P_{G_j}}{P_{G_k}}$ er da den andel av skatteinntekten individ i er villig til å bruke på kollektive gode j .

Likeledes må det være riktig mengde tilbud av de forskjellige kollektive goder nå i forhold til framtiden. Dette kan beskrives slik:

$$\sum_i \frac{\frac{\partial U_i}{\partial G_j}}{\frac{\partial U_i}{\partial G_{j(t)}}} = \frac{P_{G_j}}{P_{G_{j(t)}}}$$

Dette innebærer at den nytte individ i får ved å bruke en ekstra krone på kollektive gode j nå, må tilsvare den nytte individ i får ved å bruke en ekstra krone på kollektive gode j i fremtiden. Igjen må dette gjelde for alle i .

Dette kan skrives på en annen måte¹²¹:

$$\sum_i u'_i(g_1) = \alpha E u'_i(g_2)$$

Denne ligningen er en intertemporal optimeringsbetingelse: den sier at den marginale nytte for individ i (u'_i) fra konsum av et kollektivt gode i periode 1 (g_1), må være, for å maksimere nytte, lik den diskonterte (α), forventede (E)(siden framtiden er usikker) marginale nytte (u'_i) fra konsum av samme kollektive gode (g_2).

Direkte demokrati, slik vi har behandlet det tidligere i teksten, tar for seg enkeltsaker. For at direkte demokrati skulle tilfredsstillе de samuelsonske betingelser, måtte alle politiske saker ha vært satt fram for "ballot"en.

Cournot eller Nash likevekt er en beskrivelse av individ i s ideelle preferansepunkt i en multidimensjonal saksområde, gitt de andre borgeres bidrag til kollektive goder. En kollektiv beslutning i et demokrati er typisk nok et kompromiss mellom alle borgere i samfunnet, slik

¹²¹ Varian (1992) s. 360.

at utfallet blir noe annet enn ens ideelle preferansepunkt. Det mest ideelle, sett ifra et nytteperspektiv, vil da være at utfallet er slik at avviket mellom hvert individs ideelle punkt og utfallet, summert for alle individ, er minst mulig.

Dersom det oppstår avvik mellom velgernes og deres respektive representants meninger, med hensyn til politiske saker, er det sjans for at utfallet i et representativt demokrati beveger seg bort fra dette ideelle utfallet. Det kan jo være at et avvik utligner et annet, og summert opp for alle avvik, kan alle avvik ha utlignet hverandre. Men sjansen for at slikt skjer er infinitesimal.

En viktig kritikk av direkte demokrati er at personer stemmer bak en "veil of insignificance", at individer stemmer uten tanke på konsekvensene¹²². Dette skjer på grunn at den enkelte velger forstår at hennes stemme er en av mange, og at betydningen av denne stemme er liten. Av den grunn er det viktig at korrigeringer skal dekkes inn slik at budsjettbalansen opprettholdes, dersom slik korrigering medfører økt forbruk av offentlige midler.

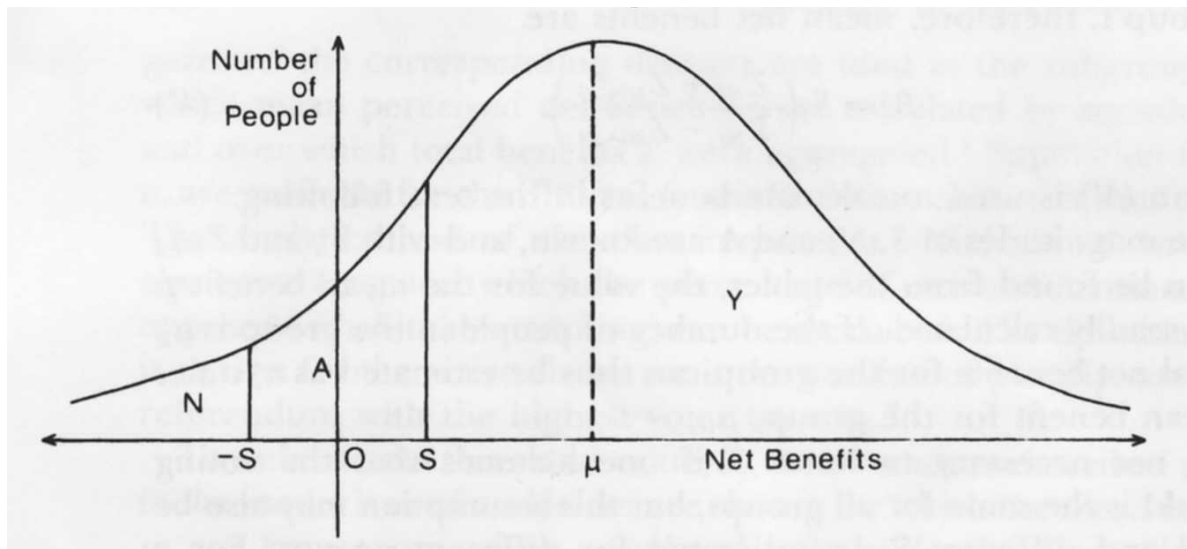
Som tidligere nevnt i teksten, er Borda tellingen og godkjenningstvoting som voteringsregel kanskje å foretrekke fremfor simpel majoritetsregel. Men disse voteringsregler hadde et problem, nemlig at utfallet kunne manipuleres ved strategisk votering. Dette kan løses ved at den enkelte velger er tvunget til å overholde budsjettbalansen kombinert med at valgene er hemmelige. Sistnevnte er også viktig fordi, for å kunne votere strategisk, må man vite hvordan de andre stemmer. I tillegg er det slik at når antall velgere blir stort, umuliggjør dette strategisk votering.

Velgerdeltakelse

En viktig kritikk av denne korrigeringsmuligheten vil kunne være at en relativ liten andel av elektoratet deltar i denne beslutningsprosessen. For å lettere kunne forklare de krefter som får velgerne til å stemme eller å avstå, kan man benytte seg av en enkel modell.

Figur 3. Modell for velgerdeltakelse

¹²² Hamlin (1999) s. 371.



Kilde: Noam (August 1980), *The Journal of Political Economy*, Vol. 88, No. 4, s. 806.

Vi antar i denne modell at netto observert (av velgerne) fordel **B** i elektoratet er distribuert som en tilfeldig variabel med en normal distribusjon.

Denne modell er egentlig ment for direkte demokrati, hvor elektoratet stemmer ja eller nei på en politisk sak (majoritetsregelen). Punkter til høyre for O representerer positiv fordel, og til høyre for S er ja-stemmer. Punkter til venstre for O representerer negativ fordel, og til venstre for $-S$ er nei-stemmer. Velgere mellom $-S$ og S , feltet A, representerer de velgere som avstår fra å stemme. Distansen mellom O og S eller O og $-S$ representerer transaksjonskostnaden.

Men i et representativt demokrati med muligheter for korrigering, er hensikten å kunne korrigere sin representants stemme dersom man er uenig. Dersom man tenker seg at representanten har stemt nei for et forslag på Stortinget, men flesteparten av hans velgere er uenige med han, så vil de velgere som befinner seg til høyre for S korrigere hans stemme. Motsatt, dersom representanten hadde stemt ja på forslaget, ville de velgere som befinner seg til venstre for $-S$ korrigert hans stemme.

Det at korrigeringsystemet benytter seg av kommunikasjonsteknologi (internett), gjør at feltet A blir smalere i forhold til at man måtte oppsøke valgene for å korrigere. Dersom dette er en komplisert sak, noe som innebærer at man må sette seg grundig inn i saken, så vil dette føre til at feltet A blir bredere; transaksjonskostnaden øker. Allikevel må det presiseres at siden denne informasjonen er lett tilgjengelig på websiden, vil transaksjonskostnaden være relativt lav i forhold til annen konvensjonell informasjonsspredning.

Hvordan korrigerer vil bli gjennomført i praksis

Når man, som velger, korrigerer sin representants stemme hos lovgiver, skal dette registreres i en stor datamaskin. Siden man per dags dato opererer med majoritetsregelen hos lovgiver, vil representantens stemme bli delt i to deler. Dersom representanten stemte ja i en sak hos lovgiver, og 20 % av hennes velgere korrigerer hennes stemmegivning (innenfor tidsfristen), vil hennes endelige votum bli justert til 80 % ja, og 20 % nei.

Denne justeringen skjer så for alle representanter. Disse justerte stemmegivningene blir så lagt sammen og utfallet bestemt.

Innføring av Borda tellingen

Som tidligere nevnt, Borda tellingens Akilleshæl er strategisk votering. I en forsamling hos for eksempel lovgiver, er strategisk votering mulig siden representantene har en rimelig oversikt over hvordan de andre representanter vil stemme.

Men med innføring av mulighet for korrigeringer kan dette rettes på av elektoratet. Som sagt, siden de enkelte velgere ikke vet hvordan de andre velgerne vil korrigere (hemmelig stemmeavgivning), vanskeliggjør dette strategisk votering hos elektoratet.

Dersom for eksempel Borda tellingen blir innført hos lovgiver, vil korrigeringene bli fordelt på de alternativ som forslaget inneholder. Dette innebærer litt mer komplisert summering, men med hjelp av data skjer dette automatisk.

Implementering av demokratisk reform

Å bli fratatt makt er noe politikere generelt ikke liker. Men hvis man argumenterer med at dette forbedrer demokratiet, bør vel lovgiver være åpen for demokratisk reform. Fordi disse korrigeringene faktisk er en økning av nytten i samfunnet (husk, de som korrigerer gjør det fordi netto fordel er positiv).

Som James M. Buchanan sa det: " . . . constitutional reform does not emerge as if from nowhere. Constitutional reform, whether through the introduction of elements of direct democracy or otherwise, requires the efforts of political entrepreneurs, who must use appropriate *constitutional strategy* if they are to be at all successful. In these respects, proposals for introducing elements of direct democracy may be quite different from many other suggested reforms. Such proposals can be presented, straightforwardly, as extensions

of democracy and democratic process. Opponents of such proposals can be challenged as if they are furthering the interests of establishment elites, who remain fearful of demos”¹²³.

Med andre ord, en motstand mot demokratisk reform, som vitterlig øker samfunnets nytte, kan kalles antidemokratisk.

Konklusjoner

Denne tekst har forsøkt å vise at det kan være avvik mellom lovgivers utfall og hypotetiske utfall dersom samme saker hadde blitt besluttet gjennom direkte demokrati. Dette kan være forårsaket av, for det første, at det i utgangspunktet er avvik mellom representantene og deres respektive velgere. Dernest medfører majoritetsregelen til en adferd hos representantene som ytterligere forvrenger dette avvik (gjennom logrolling og agendamaniplering).

Direkte demokrati har blitt innført for å unngå disse problemer. Men direkte demokrati oppfyller ikke de samuelsonske kriterier for Pareto optimalitet.

Representativt demokrati med mulighet for korrigerende er enda et forsøk på å løse de problemer dagens demokrati synes å ha. Den er ment å kunne korrigere eventuelle avvik i meninger mellom representantene og deres respektive velgere på en effektiv måte ved bruk av kommunikasjonsteknologi. Til slutt, siden korrigeringen er hemmelig og inneholder budsjettbetingelser, kan ”bedre” voteringsprosedyrer tas i bruk, for eksempel Borda tellingen eller godkjenningsvotering.

Referanser

- Adams, James, "An Assessment of Voting Systems under the Proximity and Directional Models of the Vote," *Public Choice* 98, January 1999, 131-51.
- Adams, James, "Multicandidate Equilibrium in Mmerican Elections," *Public Choice* 103, June 2000, 297-325.
- Baharad, Eyal and Shmuel Nitzan, "Alleviating Majority Tyranny through Expression of Preference Intensity," mimeo, Bar Ilan University, 2001.
- Baqir, Reza. 2002. "Districting and Government Overspending." *Journal of Political Economy*. 110:6, pp. 1318-354.
- Becker, Gary S. 1983. "A Theory of Competition Among Pressure Groups for Political Influence." *Quarterly Journal of Economics*. August, 98, pp. 371-400.
- Bernholz, Peter, "Logrolling, Arrow Paradox and Cyclical Majorities," *Public Chice* 15, Summer 1973, 87-95.

¹²³ Buchanan (2001) s. 240.

- Bernholz, Peter, "Prisoner`s Dilemma, Logrolling and Cyclical Group Preferences," *Public Choice* 29, Spring 1977, 73-84.
- Besley, Timothy and Stephen Coate. 2003. "Issue Unbundling by Voter Initiatives." working paper, London School of Economics.
- Black, Duncan, *The Theory of Committees and Elections*, Cambridge: Cambridge University Press, 1958.
- Bohn, Henning and Robert P. Inman. 1996. "Balanced Budget Rules and Public Deficits: Evidence from U.S. States." *Carnegie Rochester Conference Series on Public Policy*. December, 45, pp. 13-76.
- Bowler, Shaun and Todd Donovan. 1998. *Demanding Choices: Opinion, Voting, and Direct Democracy*. Ann Arbor, Mich.: University of Michigan Press.
- Bradbury, John Charles and W. Mark Crain. 2001. "Legislative Organization and Government Spending: Cross Country Evidence." *Journal of Public Economics*. 82:3, pp. 309-25.
- Brams, Steven J. and Peter C. Fishburn, "Approval Voting," *American Political Science Review* 72, September 1978, 831-47.
- Breton, Albert and Gianluigi Galeotti, "Is Propotional Representation Always the Best Electoral Rule?" *Public Finance* 40(1), 1985, 1-16.
- Broder, David S. 2000. *Democracy Derailed: Initiative Campaigns and the Power of Money*. New York: Harcourt Inc.
- Buchanan, James M. and Gordon Tullock. 1962. *The Calculus of Consent: Logical Foundations of Constitutional Democracy*. Ann Arbor, Mich.: University of Michigan Press.
- Buchanan, James M., "Direct Democracy, Classical Liberalism, and Constitutional Strategy," *Kyklos*, Vol. 54-2001- Fasc. 2/3, 235-242.
- Budge, Ian, David Robertson, and Derek Hearl, eds., *Democracy, Strategy and Party Change*, Cambridge: Cambridge University Press, 1987.
- Cain, Bruce E., Sara Ferejohn, Margarita Najjar and Mary Walther. 1995. "Constitutional Change: Is It Too Easy to Amend Our State Constitution?" in *Constitutional Reform in California*. Bruce E. Cain and Roger G. Noll, eds. Berkeley, Calif.: Institute of Governmental Studies Press, pp. 265-90.
- Cary, M. 1967. *A History of Rome: Down to the Reign of Constantine*. St. Martin`s Press, 2nd edition.
- Cronin, Thomas E. 1989. *Direct Democracy: The Politics of Initiative, Referendum, And Recall*. Harvard University Press.
- DelRossi, Alison F. and Robert P. Inman. 1999. "Changing the Price of Pork: The Impact of Local Cost Sharing on Legislators` Demands for Distributive Public Goods." *Journal of Public Economics*. 71:2, pp. 247-73.
- Downs, Anthony, *An Economic Theory of Democracy*, New York: Harper & Row, 1957.
- Dubois, Philip L. and Floyd Feeney. 1998. *Lawmaking by Initiative: Issues, Options, and Comparisons*. New York: Agathon Press.

- Farquharson, R., *Theory of Voting*, New Haven: Yale University Press, 1969.
- Feld, Lars P. and Gebhard Kirchgassner. 2001. "Does Direct Democracy Reduce Public Debt? Evidence from Swiss Municipalities." *Public Choice*. 109:3, pp. 181-213.
- Figueiredo, John M. de, Chang Ho Li and Thad Kousser. 2005. "Why Do Initiative Backers Waste Their Money? Revisiting the Research on Campaign Spending and Direct Democracy." Working paper, UC-San Diego.
- Filer, John E. and Lawrence W. Kenny. 1980. "Voter Reaction to City County Consolidation Referenda." *Journal of Law and Economics*. 23:1, pp. 179-90.
- Fishburn, Peter C. and Steven J. Brams, "Approval Voting, Condorcet's Principle, and Runoff Elections," *Public Choice* 36(1), 1981a, 89-114.
- Fishburn, Peter C. and Steven J. Brams, "Efficiency, Power, and Equity under Approval Voting," *Public Choice* 37(3), 1981b, 425-34.
- Frey, Bruno S. and Alois Stutzer. 2000. "Happiness, Economy and Institutions." *Economic Journal*. October, 110, pp. 918-38.
- Gerber, Elisabeth R. 1996. "Legislative Response to the Threat of Popular Initiatives." *American Journal of Political Science*. 40:1, pp. 99-128.
- Gerber, Elisabeth R. 1999. *The Populist Paradox: Interest Group Influence and the Promise of Direct Legislation*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Gerber, Elisabeth R. and Arthur Lupia. 1995. "Campaign Competition and Policy Responsiveness in Direct Legislation Elections." *Political Behavior*. 17:2, pp. 287-306.
- Gibbard, Allan, "Manipulation of Voting Schemes; A General Result," *Econometrica* 41, July 1973, 587-602.
- Gilligan, Thomas W. and John G. Matsusaka. 1995. "Systematic Deviations from Constituent Interests: The Role of Legislative Structure and Political Parties in the States." *Economic Inquiry*. 33:3, pp. 383-401.
- Gilligan, Thomas W. and John G. Matsusaka. 2001. "Fiscal Policy, Legislature Size, and Political Parties: Evidence from the First Half of the Twentieth Century." *National Tax Journal*. 54:1, pp. 57-82.
- Hamlin, Alan. 1999. "The Voice of the People." *Constitutional Political Economy*. 10, pp. 367-374.
- Hayek, F. A. 1945. "The Use of Knowledge in Society." *American Economic Review*. 35:4, pp. 519-30.
- Hotelling, Harold. 1929. "Stability in Competition." *Economic Journal*. March, 39, pp. 41-57.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Athenian_democracy
- http://en.wikipedia.org/wiki/Direct_democracy
- <http://www.iandrinstute.org>
- <http://www.npt.no>
- Jefferson, Thomas (1905) *Notes on Virginia*. In *The Works of Thomas Jefferson* (P.L. Ford, Ed.) New York; G.P. Putman's Sons.

- Joslyn, Richard A., "The Impact of Decision Rules in Multi-Candidate Campaigns: The Case of the 1972 Democratic Presidential Nomination," *Public Choice* 25, Spring 1976, 1-17.
- Kahn, Matthew E. and John G. Matsusaka. 1997. "Demand for Environmental Goods: Evidence from Voting Patterns on California Initiatives." *Journal of Law and Economics*. April, 40, pp. 137-73.
- Kalt, Joseph P. and Mark A. Zupan. 1984. "Capture and Ideology in the Economic Theory of Politics." *American Economic Review*. 74:3, pp. 279-300.
- Kau, James B. and Paul H. Rubin. 1979. "selfinterest, Ideology, and Logrolling in Congressional Voting." *Journal of Law and Economics*. 22:2, pp. 365-84.
- Kellett, J. and K. Mott, "Presidential Primaries; Measuring Popular Choice," *Polity* 9, Summer 1977, 528-37.
- Kessler, Anke S. Forthcoming. "Representative versus Direct Democracy: The Role of Information Asymmetries." *Public Choice*.
- Kiewiet, D. Roderick and Kristin Szakaly. 1996. "Constitutional Limitations on Borrowing: An Analysis of State Bonded Indebtedness." *Journal of Law, Economics, and Organization*. 12:1, pp. 62-97.
- Kobach, Kris W. 1993. *The Referendum: Direct Democracy in Switzerland*. Dartmouth Publishing Company.
- Lupia, Arthur and Mathew D. McCubbins. 1998. *The Democratic Dilemma: Can Citizens Learn What They Need to Know?* New York: Cambridge University Press.
- Lupia, Arthur. 1994. "Shortcuts versus Encyclopedias: Information and Voting Behavior in California Insurance Reform Elections." *American Political Science Review*. 88:1, pp. 63-76.
- Lupia, Arthur. 2001. "Dumber than Chimps? An Assessment of Direct Democracy Voters," in *Dangerous Democracy? The Battle over Ballot Initiatives in America*. Larry J. Sabato, Howard R. Ernst and Bruce A. Larson, eds. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield Publishers, pp. 66-70.
- Magleby, David B. 1984. *Direct Legislation: Voting on Ballot Propositions in the United States*. Baltimore, Md.: Johns Hopkins University Press.
- Maskin, Eric and Jean Tirole. 2004. "The Politician and the Judge: Accountability in Government." *American Economic Review*. 94:4, pp. 1034-054.
- Matsusaka, John G. 1992. "Economics of Direct Legislation." *Quarterly Journal of Economics*. 107:2, pp. 541-71.
- Matsusaka, John G. 1995. "Fiscal Effects of the Voter Initiative: Evidence from the Last 30 Years." *Journal of Political Economy*. 103:3, pp. 587-623.
- Matsusaka, John G. 2004. *For the Many or the Few: The Initiative, Public Policy, and American Democracy*. Chicago, Ill.: University of Chicago Press.
- Matsusaka, John G. 2005. "Direct Democracy and the Ececutive." Working paper, University of Southern California.

- Matsusaka, John G. 2005. "Direct Democracy Works." *Journal of Economic Perspectives*. 19:2, Spring, pp. 185-206.
- Matsusaka, John G. and Nolan M. McCarty. 2001. "Political Resource Allocation: Benefits and Costs of Voter Initiatives." *Journal of Law, Economics, and Organization*. 17:2, pp. 413-48.
- Matsusaka, John G. Forthcoming (a). "Direct Democracy and Fiscal Gridlock: Have Voter Initiatives Paralyzed the California Budget Process?" *State Politics and Policy Quarterly*.
- May, Kenneth O., "A Set of Independent, Necessary and Sufficient Conditions for Simple Majority Decision," *Econometrica* 20, October 1952, 680-4.
- McKelvey, Richard D., "Intransitivities in Multidimensional Voting Models and Some Implications for Agenda Control," *Journal of Economic Theory* 12, June 1976, 472-82.
- McLennan, Andrew. 1998. "Consequences of the Condorcet Jury Theorem for Beneficial Information Aggregation by Rational Agents." *American Political Science Review*. 92:2, pp. 413-18.
- Merrill, Samuel, III, "Strategic Decisions under One-Stage Multi-Candidate Voting Systems," *Public Choice* 36(1), 1981, 115-34.
- Merrill, Samuel, III, "A Comparison of Efficiency of Multicandidate Electoral Systems," *American Journal of Political Science* 28, February 1984, 23-48.
- Merrill, Samuel, III, "A Statistical Model for Condorcet Efficiency Based on Simulation under Spatial Model Assumptions," *Public Choice* 47(2), 1985, 389-403.
- Mueller, Dennis C., "Public Choice III," Cambridge University Press, 2003.
- Mueller, Dennis C., *Public Choice III*, Cambridge University Press (2003).
- Munro, William Bennett, ed. 1912. *The Initiative, Referendum, and Recall*. New York: D. Appleton and Company.
- National Conference of State Legislatures. 2004. *Recall of State Officials*.
- Niemi, Richard G., "The Problem of Strategic Behavior under Approval Voting," *American Political Science Review* 78, December 1984, 952-8.
- Nitzan, Shmuel and Ariel Rubinstein, "A Further Characterization of Borda Ranking Method," *Public Choice* 36, 1981, 153-8.
- Noam, Eli M., "The Efficiency of Direct Democracy," *The Journal of Political Economy*, Vol. 88, No. 4 (August 1980), 803-810.
- Nordlys, (Mandag 14. Mai, 2007) s. 7.
- Oxford Advanced Learner's Dictionary, Oxford University Press (1989), fourth edition.
- Pattanaik, Prasanta K., "Stability of Sincere Voting under Some Classes of Non-Binary Group Decision Procedures," *Journal of Economic Theory* 8, June 1974, 206-24.
- Petzman, Sam. 1976. "Toward a More General Theory of Regulation." *Journal of Law and Economics*. August, 19, pp. 211-40.
- Petzman, Sam. 1984. "Constituent Interest and Congressional Voting." *Journal of Law and Economics*. 27:1, pp. 181-210.

- Plott, Charles R., "Axiomatic Social Choice Theory: An Overview and Interpretation," *American Journal of Political Science* 20, August 1976, 511-96.
- Pommerehne, Werner W. 1983. "Private versus öffentliche muellabfuhr – Nochmals betrachtet." *Finanzarchiv*. 41, pp. 466-75.
- Romer, Thomas and Howard Rosenthal. 1979. "Bureaucrats versus Voters: On the Political Economy of Resource Allocation by Direct Democracy." *Quarterly Journal of Economics*. 93:4, pp. 563-87.
- Satterthwaite, M. A., "Strategy-Proofness and Arrow's Conditions: Existence and Correspondence Theorems for Voting Procedures and Social Welfare Functions," *Journal of Economic Theory* 10, April 1975, 187-217.
- Schofield, Norman, Andrew D. Martin, Kevin M. Quinn, and Andrew B. Whitford, "Multiparty Electoral Competition in the Netherlands and Germany: A Model Based on Multinomial Probit," *Public Choice* 97, December 1998, 257-93.
- Sears, David O. and Jack Citrin. 1985. *Tax Revolt: Something for Nothing in California*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Sen, Amartya K., *Collective Choice and Social Welfare*, San Francisco: Holden-Day, 1970a.
- Sen, Manimay, "Strategy-Proofness of a Class of Borda Rules," *Public Choice* 43(3), 1984, 251-85.
- Slutsky, Steven M., "A Voting Model for the Allocation of Public Goods: Existence of an Equilibrium," *Journal of Economic Theory* 14, April 1977b, 299-325.
- Smith, John H., "Aggregation of Preferences and Variable Electorate," *Econometrica* 41, November 1973, 1027-41.
- Stigler, George J. 1971. "The Theory of Economic Regulation." *Bell Journal of Economics and Management Science*. Spring, 2, pp. 3-21.
- Stratmann, Thomas. 2004. "The Effectiveness of Money in Politics: Ballot Measures, Candidate Elections and Roll Call Votes." Working paper, George Mason University.
- Saari, Donald G., "Susceptibility to Manipulation," *Public Choice* 64, January 1990, 21-41.
- Trechsel, Alexander H. 2005. *Towards a Federal Europe? Special issue of the Journal of European Public Policy*, 12(3).
- Tullock, Gordon, "Some Problems of Majority Voting," *Journal of Political Economy* 67, December 1959, 571-9; reprinted in K. J. Arrow and T. Scitovsky, 1969, 169-78.
- Tullock, Gordon, "Why So Much Stability," *Public Choice* 37(2), 1981, 189-202.
- Varian, Hal R. 1992. *Microeconomic Analysis*. W. W. Norton & Company, Inc.
- Waters, M. Dane. 2003. *Initiative and Referendum Almanac*. Durham, N.C.: Carolina Academic Press.
- Young, H. Peyton, "An Axiomatization of Borda's Rule," *Journal of Economic Theory* 9, September 1974, 43-52.

- Zimmerman, Joseph F. December 1999. The Initiative: Citizen Law-Making. Praeger Publishers.
- Zimmerman, Joseph F. March 1999. The New England Town Meeting: Democracy in Action. Praeger Publishers.

Avsluttende bemerkninger

Jeg vil gjerne takke min veileder, Førsteamanuensis Geir Finne, for all støtte og oppmuntring under hele skriveprosessen.